

ВІЙСЬКО

5-6'2005

УКРАЇНИ







**Міністр оборони України
Анатолій ГРИЦЕНКО:**

**«МИ, ВІЙСЬКОВІ,
СВОЮ МІСІЮ
ВИКОНАЛИ ДОСТОЙНО!»**

На Батьківщину повернулася остання група військовослужбовців ЗСУ зі складу 7-ї окремої механізованої бригади. В Бориспільському аеропорту миротворців зустрічали Міністр оборони України Анатолій Гриценко, Командувач Сухопутних військ генерал-полковник Микола Петрук, а також рідні та близькі.

І навіть негода не зіпсувала святкового настрою.

— Мабуть, холодний травневий дощ видався вам теплішим, ніж іракська спека, — слушно зауважив Анатолій Степанович, звертаючись до наших миротворців.

Командир бригади генерал-майор Сергій Попко доповів Міністрові оборони про успішне завершення ротації українського миротворчого контингенту та прибуття з'єднання на Батьківщину.

Анатолій Гриценко подякував військовослужбовцям за їх внесок у справу відновлення мирного життя в Іраку і наголосив, що своє завдання бригада виконала з честю. Зокрема, українцями здійснено 800 конвоїв та 4500 патрулювань на контрольованій території. Реалізовано близько сотні проектів з відновлення соціальної та економічної інфраструктури провінції Васіт, відбудована більшість освітніх та лікувальних закладів, цивільних установ та культурних пам'ятників. Неодноразово за участю наших миротворців проводилися акції щодо забезпечення найбільш вразливих верств населення продуктами харчування.

Крім того, завдяки зусиллям українських інструкторів укомплектовані та навчені піхотні батальйони 27-ї бригади іракської армії. Чимало добрих слів почули від місцевого населення і наші військові лікарі: за півроку їх перебування в Іраку кваліфіковану медичну допомогу отримали понад 5000 іракців.

На урочистій церемонії, яка відбулася на летовищі, військовиків було нагороджено пам'ятними нагрудними знаками «Воїн-миротворець».

ВІЙСЬКО УКРАЇНИ

ЦЕНТРАЛЬНИЙ ДРУКОВАНИЙ ОРГАН
МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Головний редактор:

Володимир ГОРІШНЯК
redactorVU@yahoo.com

Редакційна колегія:

Сергій БАСАРАБ
Тарас БОРОВОК
Петро БУНЯК
Володимир ГАЛАНЦЕВ
Леонід ГОЛОПАТЮК
Григорій КРИВОШЕЯ
Юрій КУЗНЕЦОВ
Володимир РУДИК
Іван СТУПАК

Дизайн та верстка:

Андрій ПОГОРЕЛОВ

Літературні редактори:

Валентина БОЖОК
Людмила ЗАГОРНЮК

Керівник відділу реклами:

Вадим ЗЕЛІНСЬКИЙ

Фото:

Сергій ПОПСУЄВИЧ
Юзеф ВЕНСКОВИЧ
Олена ЩЕРБИНА
Вадим КОВАЛЬОВ

Засновник Міністерство оборони України
Рік заснування часопису — 1994,
Перший редактор — Вячеслав БОЛОТНЮК

Адреса редакції: вул. Мельникова, 81. 04050,
Київ, Україна, а/с 72. Тел. (044) 213-08-39,
489-38-59, 454-42-02.
E-mail: viysko2003@ukr.net;
http://www.mil.gov.ua/viysko_ua
© «Військо України», 2005

Свідectво про державну реєстрацію
КВ № 827 від 12.07.1994 р.
Підписано до друку: 25.05.2005 р.

Передплатний індекс: 74101.

Передплату можна оформити в кожному
відділенні зв'язку, а також за адресою:
Україна, 04050, м. Київ-50,
вул. Мельникова, 24, редакція газети
«Народна Армія», відділ передплати,
тел.: (044) 489-50-12.
Ціна договірна.

Інформаційна підтримка:
Прес-служба МО України.

Друк: «Поліграф-Експрес»
Адреса: Київ, 04017, вул. Верхній вал, 2а

При використанні матеріалів посилання на
журнал «Військо України» обов'язкове.
Рукописи, фотознімки, малюнки редакція не
рецензує і не повертає. Журнал надає авторам
можливість висловлювати думки, які не
віддзеркалюють погляди редакції. За рекламну
інформацію відповідає рекламодавець.



NOTA BENE6

**Кому завтра представляти Україну
в блакитних шоломах?**

Юрій ДОНСЬКИЙ

ТЕМА НОМЕРА8

Дорослі афери на дитячому відпочинку

Сергій БАСАРАБ

НЕ ХЛІБОМ ЄДИНИМ...11

**Народознавчі світлиці:
скромно, дешево і... незатишно**

Сергій БАСАРАБ

ЗА ЛАШТУНКАМИ14

Показуха

Тарас БОРОВОК

В «ЯБЛУЧКО»!20

«Антропологія» снайперського пострілу

Іван СТУПАК

ТЕАТР АБСУРДУ24

Подвійний стандарт страхового полісу

Олег МАТЕНКО

ТВОЇ СИНІ, УКРАЇНО!30

Пелена забуття на Прапорі Перемоги

Михайло БІДЕНКО

ТРАДИЦІЇ36

Знаменний шлях військової святині

Володимир ГОЛІЦИН

МІНОРНИЙ АКОРД40

Щоб сурми лунали...

Олексій МАЗУРІН

ПИТАННЯ РУБА50

Чи є у війську секс?

Тарас БОРОВОК

Як свідчить досвід, в арміях більшості провідних держав світу велика увага приділяється соціальним гарантіям військовослужбовців. Керівництво США, наприклад, розглядає дотримання соціально-правового статусу військових як обов'язкову умову, яка сприяє тому, що служба в збройних силах є престижною. Особливо корисним є досвід європейських країн, зокрема ФРН та Франції, які мають таку саму територію та кількість населення, що й Україна. У цих державах військовослужбовці мають широкі соціальні гарантії, а система матеріального забезпечення є гнучкою і пристосованою до змін та інфляційних процесів.

Після офіційного проголошення Україною політичного курсу на інтеграцію до Організації Північно-

ПРОЗОРИСТЬ РОЗПОДІЛУ ЖИТЛА — СПРАВА ПРИНЦИПУ

Проблема забезпечення військовослужбовців житлом до цього часу залишається надзвичайно болючою. Станом на 1 квітня 2005 р. 45 528 військовослужбовців Збройних Сил України перебувають на квартирному обліку, із них 13 тис. — понад 10 років. Крім того, з прийняттям Закону «Про державні гарантії соціального захисту...» виникла необхідність протягом трьох років забезпечити житлом майже 17,2 тис. військовослужбовців. Для цього уряд повинен виділити з бюджету понад 2 млрд грн.

Слід зазначити, що Кабінетом Міністрів України ще у 1999 р. було затверджено Комплексну програму забезпечення житлом військовослужбовців та членів їхніх сімей.

припинено чи змінено умови надання пільг для сплати житлово-комунальних послуг. Проте рішеннями Конституційного Суду від 20 березня 2002 р. та від 17 березня 2004 р. прийняття цих законодавчих рішень визнано таким, що не відповідає Конституції України. Отже, забезпечення житлом військовослужбовців та пенсіонерів ЗС України є проблемою, яка потребує негайного вирішення.

У Законі України «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2005 рік» та деяких інших законодавчих актів України» на 90,4% (у порівнянні з бюджетом 2004 р.) збільшено видатки на будівництво та придбання житла для військовослужбовців, що складають 580,3 млн грн.

ВІДНОВИТИ ПРЕСТИЖ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ!

Сьогодні це не гасло, а керівництво до дії

атлантичного договору з'явилася необхідність наблизити соціальні стандарти українських військовослужбовців до рівня армій країн Альянсу, що вимагає переходу від принципу примусовості щодо виконання військового обов'язку до створення умов, за яких забезпечується свобода вибору та зростає особиста відповідальність людини за захист суспільства і держави.

Важливим фактором соціальної стабільності процесу військового реформування став прийнятий Верховною Радою Закон «Про державні гарантії соціального захисту військовослужбовців, які звільняються із військової служби у зв'язку з реформуванням Збройних Сил України, та членів їхніх сімей» від 15 червня 2004 р. Постановою Кабінету Міністрів від 12 березня 2003 р. затверджено також «Основні напрями посилення соціального захисту військовослужбовців та членів їхніх сімей на період до 2010 року». На жаль, за минулі роки поліпшити соціальне становище захисників Вітчизни вдалося лише частково.

Проте протягом 2000–2004 рр. вона виконувалася не в повному обсязі. Також відповідною постановою уряду у 2004 р. затверджено Порядок кредитування будівництва та придбання житла для військовослужбовців збройних сил та інших військових формувань, згідно з якою військовослужбовці, що перебувають на квартирному обліку за місцем проходження служби, мають право на одержання кредитів для будівництва або придбання житла на строк до 20 років з погашенням за рахунок коштів, передбачених у державному бюджеті. Це здійснюється з урахуванням вислуги років: для тих, хто прослужив понад 15 років, — 50%, 20 років — 75%, 25 років — 100% кредиту. Однак реальний механізм застосування цієї постанови до цього часу не визначений.

Нагальною потребою є також вирішення питання щодо виплати грошової компенсації за піднятом військовослужбовцями житла. Слід зазначити, що законами України про Державний бюджет, починаючи з 2000 р. (за винятком 2002 р.),

Керівництво військового відомства вживає дієвих заходів щодо вирішення житлової проблеми також шляхом цільової закупівлі та будівництва житла як за рахунок державних коштів, так і залучення інвесторів на вигідних для міністерства оборони умовах, внутрішніх резервів, наявних надлишкових ресурсів (майна, техніки, споруд, земельних ділянок).

Як зазначив міністр оборони України Анатолій Гриценко в інтерв'ю газеті «Дзеркало тижня», «...принцип щодо контрактів з інвесторами буде простим і прозорим: оцінюється земельна ділянка, визначається, скільки й яке житло там будуватимуть. Потім на засадах тендера визначається відсоток, що надходить на рахунок міністерства оборони. При цьому оцінюється ринкова вартість житла, а не його собівартість. І ось на цю суму військового відомства одержуватиме від інвесторів квартири. Сьогодні, а не через три — п'ять років». Заплановано також сформувати фонд службового житла, яке за комфортністю відповідатиме сучасним стан-

дартам. Прийнято відповідні рішення і про створення належних соціально-побутових умов для військовослужбовців, які проходять службу за контрактом.

З метою упорядкування черги на житло міністром оборони підписана директива «Про заходи щодо організації перевірки обліку військовослужбовців Збройних Сил України, які потребують поліпшення житлових умов», що максимально враховує принципи соціальної справедливості та відкритості. Під час перевірки були виявлені факти «припису» близьких родичів з метою отримання більшої житлової площі або житла вдруге. Окремі військовослужбовці, які не змогли підтвердити свого права на поліпшення житлових умов, встановленим порядком були зняті з квартирного обліку.

Для забезпечення прозорості та контролю за розподілом житла рішенням міністра оборони створена спеціальна комісія МО Укра-

їни, а газета «Народна армія» регулярно публікує списки тих військовослужбовців, які отримали житло.

ГІДНЕ ГРОШОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА СПРАВЕДЛИВА ПЕНСІЯ

На законодавчому рівні визначено, що військовослужбовцям заборонено займатися будь-якою комерційною діяльністю. Це, зрозуміло, унеможливує отримання додаткових надходжень для утримання сім'ї. Разом з тим при опрацюванні програм економічного розвитку країни, проектів нормативно-правових актів щодо матеріального забезпечення військовослужбовців не завжди враховується, що для них грошове забезпечення — єдине законне джерело доходів.

Слід зазначити, що Верховною Радою та Кабінетом Міністрів вживаються заходи щодо покращення матеріального становища військовослужбовців. Так, 12 березня 2005 р. постановою Кабміну посадові оклади військовослужбовців строкової служби та курсантів збільшено втричі: для солдат і сержантів — від 51 до 81 грн., для курсантів — від 57 до 105 грн. на місяць. З 1 квітня введено додаткову грошову винагороду солдатам (матросам), сержантам, старшинам, які проходять військову службу за контрактом, а також прапорщикам і мічманам, які обіймають посади, що визначають високу бойову готовність. Для контрактників вона складає 250 грн., для прапорщиків і мічманів — 100 грн.

Згідно із змінами, внесеними до Державного бюджету, суттєво збільшено фонд грошового забезпечення військовослужбовців. Це дасть можливість здійснювати виплату «президентської» надбавки за безперервну військову службу в повному обсязі (за винятком військовиків з вислугою 20 і більше років, які отримуватимуть 65% надбавки замість 70%, та з вислугою 25

і більше, які отримуватимуть 85% замість обіцяних 90%). Окрім того, на 104,9 млн грн. збільшено видатки на оплату праці працівників ЗСУ. Це пов'язано із запровадженням у поточному році нових розмірів мінімальної заробітної плати (з 1 квітня — у сумі 290 грн., з 1 липня — 310 грн. та з 1 вересня — 332 грн.) із збереженням міжпосадових співвідношень. Внаслідок цього середній розмір заробітної плати працівників ЗСУ зросте на 14% — з 593 до 677 грн. Також гарантується грошова допомога та інші виплати при звільненні з військової служби у зв'язку з реформуванням збройних сил.

Вдалося відстояти такі важливі елементи «соціального пакету» для військовослужбовців, як пенсія та вихідна допомога. Зокрема, з огляду на значний бюджетний дефіцит, були намагання скоротити ці витрати. Мінфін вийшов з пропозицією повернутися до нарахування військових пенсій за колишньою схемою: не від останнього місячного грошового забезпечення, а його середнього показника за 24 останніх місяці. Таким чином, суттєво скорочувався її розмір. Разову грошову допомогу планувалося зменшити приблизно на 50%. Однак активна позиція міністерства оборони, втручання Президента України Віктора Ющенка, керівництва РНБО перешкодили зниженню військових соціальних стандартів, які були закладені у передвиборчий період. Нарухування вихідної допомоги залишено без змін. Бюджетом на 2005 рік встановлено досить високе як для офіцера запаса обмеження розміру пенсії — 4100 грн. При цьому її максимальний розмір, з урахуванням підвищення надбавок та допомоги, не повинен перевищувати 3690 грн. (90% від 4100 грн.).

Разом з тим існує ще багато проблем у системі грошового забезпечення, заробітної плати та соціальних гарантій військовослужбовців і працівників збройних сил. Так, грошове забезпечення військовослужбовців на 30% нижче, ніж в інших силових структурах, а середня заробітна плата в основних галузях господарства у 2004 р. була на 58% вищою, ніж у працівників збройних сил.

Не вирішеною поки що залишається проблема диспропорції у



З 1 квітня 2005 р. рішенням Уряду введено додаткову грошову винагороду військовослужбовцям служби за контрактом, що визначають бойову готовність.

розмірах пенсій військовослужбовців, звільнених у запас або відставку в різні періоди. Кошти у Державному бюджеті України на 2005 рік щодо їх поетапного усунення визначені в обсязі 3 млрд грн. З 1 січня 2005 р. передбачено виплачувати 50% перерахованої пенсії, а з 1 січня 2006 р. — 100%. Планується реформувати грошове забезпечення військовослужбовців шляхом скасування окремих видів доплат з одночасним збільшенням посадових окладів та окладів за військове звання.

ПРОЦЕС АДАПТАЦІЇ КОЛИШНІХ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ — ПІД ПИЛЬНОЮ УВАГОЮ УРЯДУ

Перехід військовослужбовців, звільнених у запас чи відставку, до цивільної професійної діяльності пов'язаний з подоланням труднощів, викликаних необхідністю функціонування в системі нових соціально-трудових відносин, адаптацією до умов ринку праці. Міністром оборони України визначено завдання щодо всебічного забезпечення соціального захисту військовослужбовців, які звільняються у запас, у тому числі їхньої соціальної адаптації. Згідно із Законом України «Про чисельність Збройних Сил України на 2005 рік», їх кількість буде доведена до 245 тис. чоловік, тобто передбачено скорочення ще 30 тис. військовослужбовців (10 тис. офіцерів, 5 тис. прапорщиків, решта — солдати) та 10 тис. працівників збройних сил.

Військовослужбовцям, звільненим без права на пенсійне забезпечення, гарантується безоплатна соціальна і професійна адаптація за рахунок коштів державного бюджету, виплата щомісячної допомоги в розмірі посадового окладу та окладу за військове звання на період працевлаштування, але не більше шести місяців, курси перепідготовки за рахунок службового часу (до 500 годин).

Потужною державною структурою у цій сфері є Державний центр зайнятості Міністерства праці та соціальної політики України і його структурні підрозділи в регіонах. Крім того, існує понад 40 громадських і благодійних організацій. Серед них Міжнародний фонд соціальної адаптації (МФСА), Українська асоціація звільнених у запас кадрових



Заплановано сформувати фонд службового житла, яке за комфортністю відповідатиме сучасним стандартам.

військовослужбовців, Міжнародна асоціація «МАФіС», Ліга офіцерів Севастополя та ін. З питань соціальної адаптації надають методичну, технічну і фінансову допомогу Україні також Організація з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ), Економічний комітет НАТО та такі країни, як Великобританія і Норвегія.

Разом з тим реформування Збройних Сил України потребує збільшення витрат на вирішення проблем соціальної та професійної адаптації звільнених військовослужбовців, а також створення робочих місць для них. Професійного перенавчання потребують 60% військовослужбовців, які плануються до звільнення. Вже сьогодні для значної частини офіцерів запасу пошук роботи є великою проблемою. Не маючи можливості працевлаштуватись за фахом, вони йдуть в охоронці, різноробочі і навіть у кримінальні структури, тоді як більшість із них за своїми діловими та моральними якостями можуть принести значну користь суспільству і державі.

Аналіз соціальних проблем та шляхів їх вирішення свідчить, що

основними причинами існуючих негараздів є недосконалість законодавчої та нормативно-правової бази, а також недофінансування соціальних програм. Реалії сьогодення дають всі підстави стверджувати, що соціальна політика у Збройних Силах України має бути чітко зорієнтованою складовою загальної програми соціально-економічного розвитку держави. У зв'язку з цим доцільно мати єдиний програмний документ на довгострокову перспективу, узгоджений за ресурсами, виконавцями і термінами.

Слід пам'ятати, що якість і умови життя людини в погонах безпосередньо впливають на виконання ними своїх посадових обов'язків та в цілому на престиж військової служби. Людина у військовій формі має почуватися соціально комфортно, бути матеріально забезпеченою. Тільки так можна розраховувати на успішне виконання завдань, що покладаються на Збройні Сили незалежної Української держави.

Генерал-майор Віктор АЛЕЩЕНКО,
радник Міністра оборони України

КОМУ ЗАВТРА ПРЕДСТАВЛЯТИ УКРАЇНУ В БЛАКИТНИХ ШОЛОМАХ?

Необхідність побудови нової моделі планування та координації миротворчої діяльності із залученням досвіду фахівців з ООН, НАТО, ЄС та ОБСЄ сьогодні є цілком очевидною

Історія участі України у миротворчій діяльності ООН бере свій початок ще з часів організації та проведення Ялтинської мирної конференції країн антигітлерівської коаліції, коли Україна приєдналася до держав – співзасновників Організації Об'єднаних Націй.

За радянських часів наші співвітчизники брали активну участь у миротворчих операціях в якості військових спостерігачів та цивільних поліцейських. Аналізуючи миротворчу діяльність незалежної України, слід відзначити, що комплексна система підготовки українських військовослужбовців для участі у миротворчих місіях є недосконалою. Деякі політичні партії та їх лідери використовують миротворчу діяльність України для отримання політичних дивідендів. Незважаючи на тринадцять років активної миротворчої діяльності та наявність 35-тисячного корпусу учасників миротворчих операцій, в українському суспільстві так і не сформувалось чіткого розуміння того, заради чого, власне, це необхідно.

Досі не проведено жодного відкритого фінансового аудиту миротворчої діяльності. Невирішеними залишаються питання щодо законодавчого забезпечення гарантій соціального захисту миротворців та членів їхніх сімей. Не існує і єдиного державного реєстру учасників миротворчих операцій, що призводить до порушень і незаконного отримання пільг особами, які не перебували у штатному складі миротворчих підрозділів.

Чому склалася така ситуація? Одна з причин криється у тому, що колишні керівники військового відомства на фінансових та інших аспектах миротворчої діяльності поставили гриф «таємно», щоб приховати реальні розміри компенсації, яку належало виплачувати військовим, що перебували у скла-



29 травня — День миротворця

ді миротворчих підрозділів за кордоном. У той же час при прийнятті держбюджету парламент щороку закладає в проект бюджетного кодексу статтю, згідно з якою Україна має отримати від ООН та інших міжнародних організацій суму в 70–110 млн грн. в якості компенсації за миротворчу діяльність. І в той же час окремі політичні партії блокують прийняття рішення щодо направлення нових миротворчих підрозділів за кордон.

Склалася ситуація, коли, з одного боку, в державі з'явилися можливості для розширення рамок миротворчої діяльності, а з другого — цей процес гальмується на політично-адміністративному рівні.

Цим вже скористалися державно-комерційні підприємства, які пропонують Президенту, уряду та Департаменту миротворчих операцій Секретаріату ООН свої власні «цивільно-камуфляжні» підрозділи.

Представники Департаменту миротворчих операцій ООН неодноразово висловлювали незадоволення з приводу того, що колишні керівники оборонного відомства віддавали миротворчі контракти структурам, які не мають жодного відношення до міністерства оборони і використовують резервні компоненти ЗС України на свою користь. Факти свідчать, що така діяльність не контролювалася дер-

жавою і провадилася з порушенням вимог чинного законодавства України.

Отже, настав час, коли міністерству оборони належить взяти ініціативу в свої руки. При МО України мають бути створені за прикладом інших держав команди фахівців, які будуть користуватися спрощеною процедурою щодо прийняття рішення про їх залучення до участі у миротворчих місіях.

Багато проблем пов'язано також з блокуванням імплементації в Україні норм міжнародних стандартів ООН щодо організації миротворчої та протимінної діяльності, неналежним забезпеченням персональними засобами захисту тощо. Це призводить до невинуватених інцидентів та людських втрат.

Для продовження та розширення участі України у миротворчих місіях вкрай необхідна побудова нової моделі планування та координації миротворчої діяльності із залученням досвіду фахівців з ООН, НАТО, ЄС та ОБСЄ. Необхідно створити ефективну систему підтримки миротворчих контингентів за кордоном, центри соціального захисту миротворців та членів їхніх сімей за прикладом інших країн.

Слід надати міністру оборони України право використовувати кошти, які надходять в якості компенсації за миротворчу діяльність, на переоснащення та екіпіровку миротворців за міжнародними стандартами, закупівлю сучасної техніки та озброєння, в тому числі засобів дистанційного розпізнавання та знешкодження вибухових пристроїв та антитерористичної боротьби. Крім того, доцільно було б визначити єдине державне підприємство МО України, яке матиме право координувати участь у миротворчих та гуманітарних операціях із залученням на контрактній основі цивільних фахівців та ветеранів ЗС України, що дасть можливість зупинити протизаконну діяльність будь-яких комерційних компаній, які роблять спроби підміняти собою підрозділи МО України у миротворчих місіях за кордоном.

Юрій ДОНСЬКИЙ,
представник Міжнародної Асоціації
«Солдати Миру» в Україні

УКРАЇНСЬКІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІ, ЯКІ ЗАГИНУЛИ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ МИРОТВОРЧИХ МІСІЙ

Місія ООН у колишній Югославії

підполковник **СЛИВНИЙ** Віктор Семенович
ст. лейтенант **ТОПІХА** Сергій Миколайович
ст. прапорщик **СОЛОХІН** Віктор Олександрович
ст. прапорщик **КОЧУБЕЙ** Олександр Дмитрович
ст. прапорщик **ХМЕЛЄВСЬКИЙ** Сергій Федорович
ст. сержант **ПОЛТАВА** Олександр Адамович
сержант **КАЗЬЯНОВ** Валерій Анатолійович
мол. сержант **БІКАСОВ** Андрій Валерійович
рядовий **МАРЧЕНКО** Олександр Вікторович
рядовий **ВЛАСЕНКО** Олександр Іванович
рядовий **ЖУР** Рональд Богданович
рядовий **ЯКОВЛЕВ** Едуард Валентинович
рядовий **СІБАГАТОВ** Олег Абдулович
рядовий **ПАВЛЯК** Павло Петрович
рядовий **ПОСТОЛАКІЙ** Павло Леонтійович

Місія ООН у Анголі

рядовий **БАЮРОВ** Анатолій Юрійович

Сили стабілізації (SFOR) у Боснії і Герцеговині

мол. сержант **МАКСИМЧУК** Володимир Іванович
рядовий **ПОЖУЄВ** Юрій Миколайович

Багатонаціональні сили КФОР у Косовому

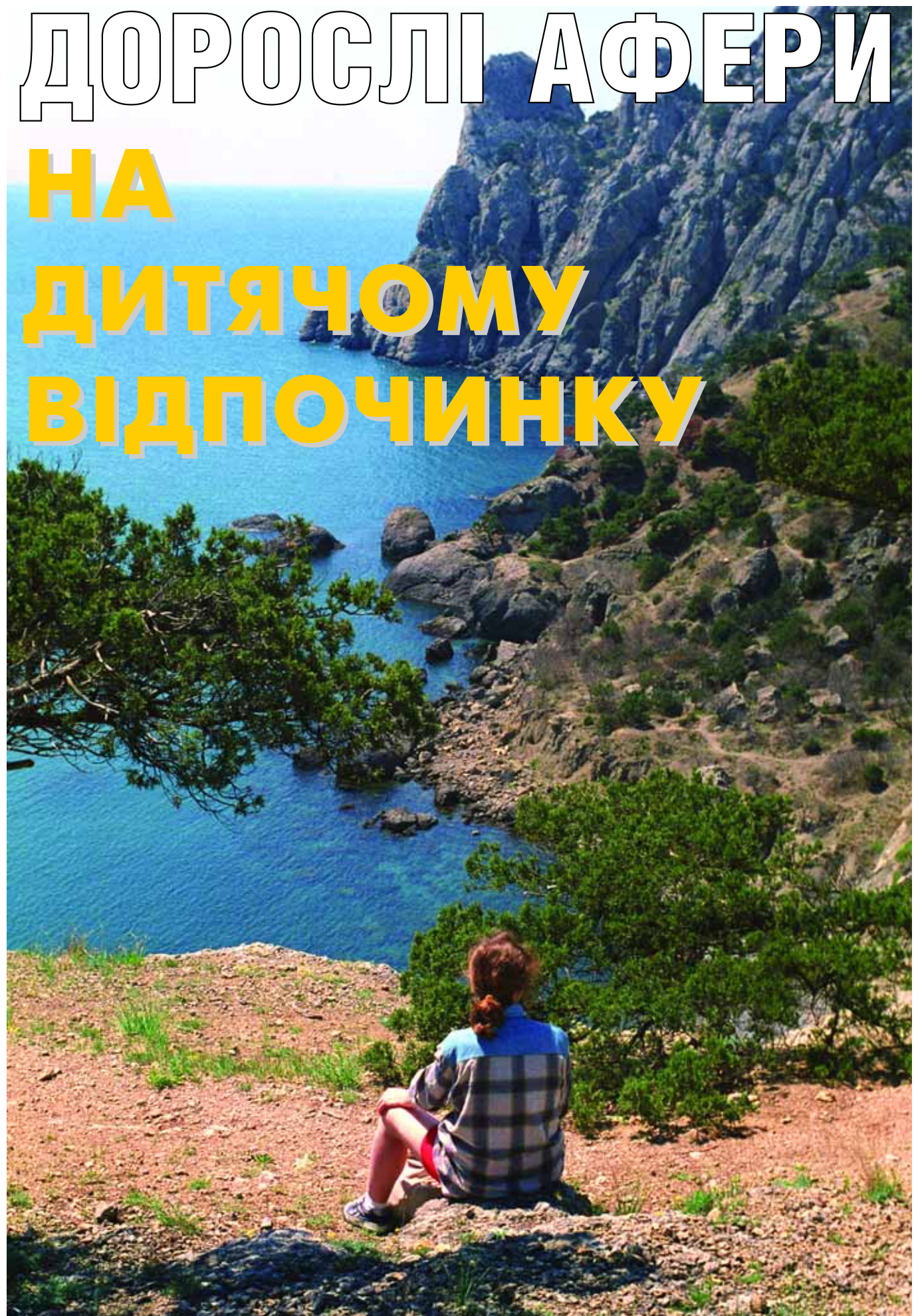
мол. сержант **ТОВКАН** Любомир Васильович

Місія ООН у Сьєрра-Леоне

підполковник **САВЧУК** Володимир Дмитрович
майор **АЛЮШЕВ** Сергій Олександрович
капітан **ФІЛІПОВИЧ** Сергій Валентинович
капітан **КУЛІКОВ** Андрій Вікторович
ст. прапорщик **ДЕГТЯР** Анатолій Васильович
прапорщик **ЛЯБАХ** Руслан Петрович

У Республіці Ірак

полковник **СЕРЕДНИЦЬКИЙ** Роман Ярославович
підполковник **ТИХОНОВ** Олег Станіславович
підполковник **МАТІЖЕВ** Олег Вікторович
капітан **ІВАНОВ** Юрій Вікторович
капітан **ЗАГРАЙ** Юрій Михайлович
капітан **АНДРУЩЕНКО** Сергій Миколайович
капітан **БРАЖЕВСЬКИЙ** Валерій Вікторович
капітан **БОНДАРЕНКО** Олексій Вікторович
ст. прапорщик **СЄДОЙ** Володимир Миколайович
прапорщик **КАЦАРСЬКИЙ** Олександр Іванович
ст. сержант **СІТНИКОВ** Андрій Анатолійович
ст. сержант **ПЕТРИК** Віра Іванівна
ст. сержант **КОЙДАН** Юрій Анатолійович
сержант **ГЕНЗЕРСЬКИЙ** Роман Олександрович
мол. сержант **СУСЛОВ** Сергій Петрович
рядовий **АНДРОЩУК** Руслан Андрійович
рядовий **ЗЛОЧЕВСЬКИЙ** Ярослав Ярославович
рядовий **МИХАЛЄВ** Костянтин Вікторович



Через сумнівні обладнання з відчуження військових об'єктів і, зокрема, відомчих таборів відпочинку поїздка на море для тисяч дітей українських військовослужбовців цього року так і залишиться нездійсненою мрією.

Минулого року оздоровлення дітей військовослужбовців здійснювали три дитячі оздоровчі табори, які знаходилися на балансі Міністерства оборони України. Протягом сезону в цих та в інших закладах відпочивали понад три тисячі дітей. Це не надто велика цифра, оскільки «дитяча армія» військового відомства сягає понад 100 тисяч. Отже, послугами оздоровчих закладів скористалося не більше трьох відсотків дітей. Але годі й сподіватися, що цього літа згаданий показник збільшиться: у збройних силах на сьогодні залишився... аж один дитячий оздоровчий табір!

У листі начальника Головного управління з гуманітарних питань та соціального захисту Збройних Сил України — заступника начальника Генерального штабу Збройних Сил України генерал-майора О. Копаниці на ім'я директора Департаменту гуманітарного, соціального розвитку та інформаційної політики міністерства оборони повідомляється, що «можливості відповідних закладів Міністерства оборони України щодо проведення відпочинку і оздоровлення дітей військовослужбовців улітку 2005 року дуже обмежені. На сьогодні майже зруйновано мережу дитячих оздоровчих таборів видів Збройних Сил України. На цей час здійснюється підготовка лише дитячого оздоровчого табору імені Юрія Гагаріна (м. Одеса)... Протягом літнього сезону в ньому планується оздоровити орієнтовно понад 600 дітей». Отже, у п'ять разів менше...

У СЕМИ НЯНЬОК...

За радянських часів керівництво оздоровленням і відпочинком дітей військовиків та цивільних пра-

цівників здійснювало Головне політичне управління Радянської Армії та Військово-Морського Флоту. На початку 90-х відповідальність за цей напрям роботи була покладена на медичну службу Міністерства оборони України. Фінансування дитячих установ і таборів здійснювалося через Головне управління виховної роботи. На цю структуру покладалася відповідальність за визначення фінансових потреб для оздоровчих закладів та узагальнення інформації щодо цільового використання коштів. Табори знаходилися на балансі військових частин, значна кількість яких у зв'язку з реформуванням збройних сил була розформована. Разом з ними припинили свою діяльність і дитячі оздоровчі заклади.

Всерйоз проблемою оздоровлення дітей у міністерстві оборони зацікавилися весною минулого року, коли військове відомство очолював Є. Марчук. За його підписом на ім'я головнокомандувачів видів Збройних Сил України надійшов лист з вимогою надати об'єктивну інформацію про наявність та стан дитячих оздоровчих таборів МО України.

Відповіді посадовців були дуже цікавими. Наприклад, із Головного командування ВМС України повідомили, що вони таких установ не мають. Це при тому, що дитячий оздоровчий табір «Омега» знаходиться у Севастополі поряд з про-

філакторієм, госпіталем та... дачею головнокомандувача. За словами колишнього начальника медичної служби військ Протиповітряної оборони України полковника запасу Олега Мукогоренка, на той час табір «Омега» мав статус державного підприємства Міністерства оборони України, але жодна дитина українського військового там не оздоровлювалася. Натомість у таборі постійно відпочивали діти з Росії. Восени 2004 року «Омегу» передали в оренду бізнесовим структурам терміном на 45 років.

Невтішними виявилися також справи й у Військово-повітряних силах. У телеграмі Головнокомандувача ВПС ЗС України повідомлялося, що дитячий оздоровчий табір в Одесі вже три роки поспіль не відкривається через відсутність фінансування. Слід зазначити, що цей оздоровчий заклад все-таки діяв, але... сам по собі. Як це сталося, можна лише здогадуватися. Проте достеменно відомо, що в 2002 р. за рішенням Головнокомандувача ВПС ЗС України його фонди з комплексом будівель та мереж були подані на реалізацію. Адже капітальний ремонт приміщень останній раз тут проводився ще 1972 р., а відновлення дитячого оздоровчого табору вимагало капіталоукладень на 415 тис. грн.

Втім, це лише частина проблем, пов'язаних з дитячими оздоровчими таборами. Епопея їх зникнення розпочалася набагато раніше.

«ЗІРОЧКИ» З НЕБА НЕ ПАДАЮТЬ

Уже декілька років поспіль одна з частин Південного оперативного командування за підтримки військової прокуратури та Фонду державного майна веде судову тяганину з приватним підприємством «Санаре», що розташоване у селі Грибівка Овідіопольського району Одеської області.

Ця історія розпочалася ще в 1998 р., коли в очікуванні прийнят-

Попри те, що табір «Омега» мав статус державного підприємства Міністерства оборони України, жодна дитина українського військового там не оздоровлювалася.

тя Закону «Про господарську діяльність Збройних Сил України» на швидкоруч укладалися договори оренди на 50 років. Більш ніж доречним у цьому випадку стало рішення Міністерства оборони України про ліквідацію військової частини, на балансі якої знаходив-

ди тільки нежитлових приміщень комплексу було рекомендовано встановити ціну, еквівалентну майже 2,5 млн дол. США. Отже, виникає сумнів у такому собі «меценатстві» з боку військових посадовців на користь комерсантів. Військовослужбовці та їхні діти залишили-

деяких таборів відпочинку так і не вдалося. Відомо, наприклад, що на початку 90-х міністерству оборони належали такі дитячі оздоровчі заклади, як «Піонер», «Чайка» та «Маяк». Вони розташовані у Євпаторії. «Чайка» свого часу перейшла у власність міської державної податкової інспекції. «Маяк» у напівзруйнованому вигляді був переданий приватним структурам.

Одним із останніх, кого спіткала така доля, був «Піонер». Відповідно до наказу МО України № 590 від 4.12.2004 р. у десятиденний термін було здійснено вилучення і передачу фондів та майна військової частини А-4519 державному підприємству «Укроборонлізинг»... безкоштовно.

Чи варто й говорити, що дитячий оздоровчий табір, який знаходився на балансі цієї військової частини, також має хороше господарство: адміністративний та три спальні корпуси, їдальню, станцію юних техніків, стадіон, літній кіно-театр, танцювальний майданчик, господарські приміщення. Все це розташовано на території площею понад 12 гектарів. За значущістю «Піонер» порівнювали з «Артеком».

— Моя дочка кілька років їздила відпочивати в «Піонер», — розповідає майор Олександр Сухецький. — Для дитвори це була надзвичайна подія. Спеціально сформований поїзд проводжали батьки, родичі, друзі. На пероні Київського залізничного вокзалу грав військовий оркестр... Безумовно, це створювало позитивний імідж збройних сил.

Варто зазначити, що середня вартість путівки у «військових» оздоровчих таборах становила близько 250 грн. Для порівняння: в «Артеку» довелось б викласти 400–600 доларів, а «Маяк» та «Чайка» сьогодні приймають дітей по ціні 18–30 доларів за добу. За словами генерального директора ДП МО України «Укроборонлізинг» Ганни Левківської, відколи «Піонер» перейшов під юрисдикцію цього підприємства добове харчування в ньому коштує 48–55 грн. плюс 20% ПДВ. А якщо врахувати ще й витрати на дорогу, то стає зрозуміло, що прапорщику або контрактнику таке оздоровлення дитини буде не по кишені.

Майор Сергій БАСАРАБ

Відповідно до наказу МО України № 590 від 4.12.2004 р. у десятиденний термін було здійснено вилучення і передачу фондів та майна військової частини А-4519 державному підприємству «Укроборонлізинг»... безкоштовно.

ся дитячий оздоровчий табір. Але за збігом обставин ліквідація військової частини не відбулася. Натомість оздоровчий заклад таки потрапив до приватних рук.

З усіх об'єктів дитячого оздоровчого табору «Зірочка» були оцінені лише нежитлові приміщення. Решта державного майна балансовою вартістю понад 7 млн грн. була передана в безоплатне користування. Це стало грубим порушенням ст. 253 Цивільного кодексу України та ст. 2 Закону «Про оренду державного та комунального майна», які встановлюють, що орендою є термінове і найважливіше — платне(!) користування майном. До того ж, ч. 1 ст. 5 вищезгаданого закону встановила, що орендодавцем цілих майнових комплексів має бути лише Фонд державного майна, а не командир військової частини.

Господарство «Зірочки» не бідне: понад 10 тис. квадратних метрів курортних площ, 8 гектарів землі, каналізаційна насосна станція з водонапірним магістральним колектором, автономні інженерні комунікації, артезіанські свердловини з насосами, резервуари для води, хлораторна, автономна котельня, трансформаторний пункт із внутрішніми й зовнішніми системами енергозабезпечення... Все це знаходиться за залізобетонним парканом з понад трьохсот секцій.

Відповідно до листа Фонду держмайна України № 36 — 2-978 від 30.11.1998 р., для розрахунку орен-

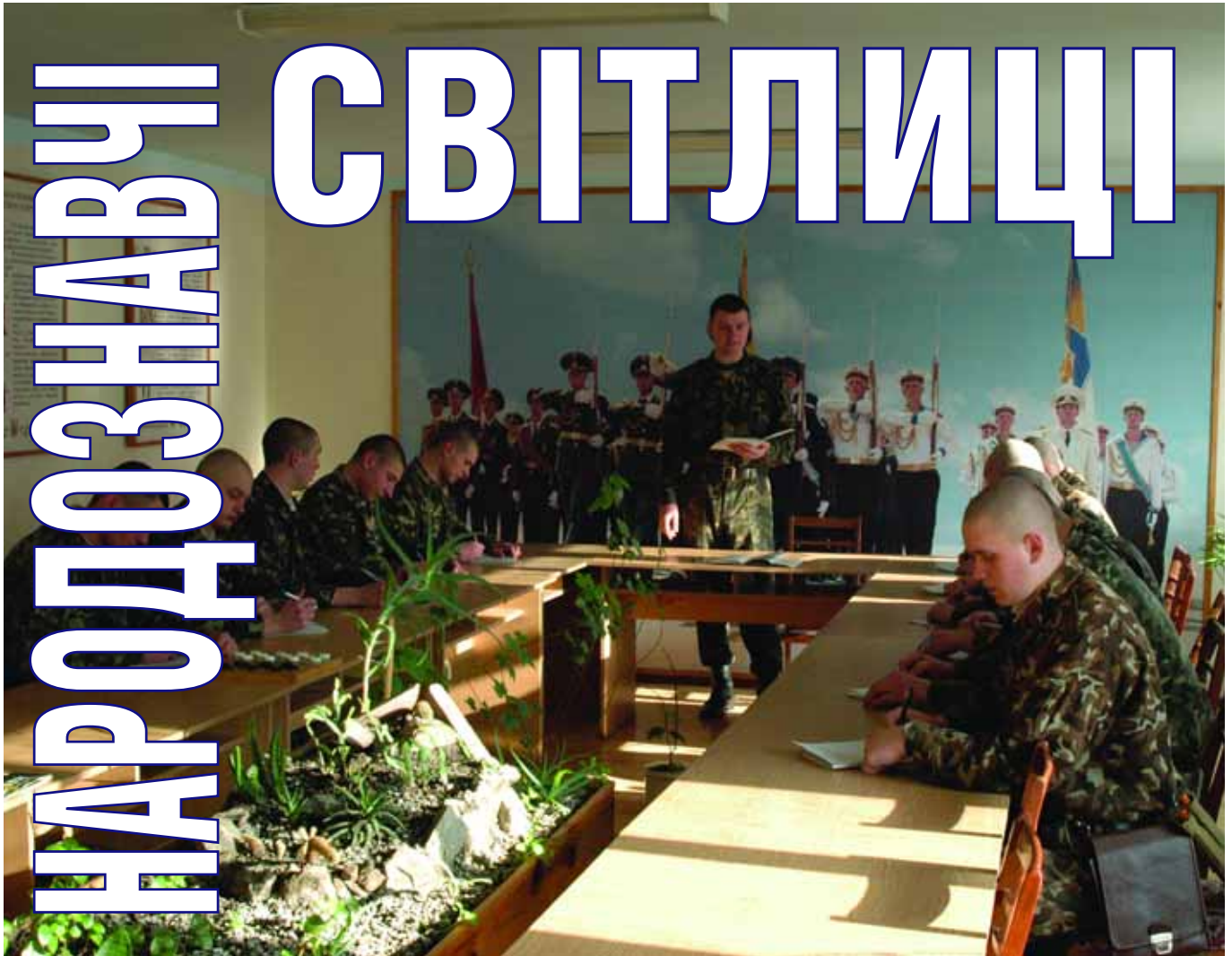
ся, як кажуть, при своїх інтересах. Причому за мовчазної згоди відповідних посадових осіб: протягом багатьох років сумнівні «операції» щодо незаконного відчуження армійських матеріальних цінностей не були чимось особливим... «Доводиться констатувати, що така ганебна практика «піклуння» про дітей існувала лише в збройних силах», — говорить колишній військовий медик Олег Мукогоренко.

СОБАКА ГАВКАЄ — КАРАВАН ІДЕ...

— Питання дитячих таборів — це, насамперед, питання пріоритетів, — коментує ситуацію начальник управління соціального розвитку — заступник директора Департаменту гуманітарного, соціального розвитку та інформаційної політики МО України полковник Олександр Сасько. — На жаль, вони поки що мало спрямовані на захист інтересів військовослужбовців та їхніх родин.

Справді, дивно якось виходить: протягом тривалого часу відомча інфраструктура відпочинку дітей послідовно руйнувалася, а щоб організувати відпочинок дітям, Департамент змушений звертатися з проханням про допомогу до органів державної влади та місцевого самоврядування, підприємств, установ, громадських організацій.

Історія із «Зірочкою» не перша і не остання. За давністю років відшукати будь-яку інформацію щодо



СКРОМНО, ДЕШЕВО І... НЕЗАТИШНО

Стаття 2215, за якою передбачені витрати на народознавчі світлиці, була й залишається найбільшій з усіх, що є у розпорядженні командирів частин

«За час проходження служби мені «випала честь» чотири рази обладнувати народознавчі світлиці...». Почувши цю розмову між офіцерами — слухачами гуманітарного факультету НАО України, я одразу згадав, як свого часу, ще лейтенантом, розпочинав свою службу саме з такого «бойового хрещення». Завдання і справді було не з легких: кошти на проведення ремонтних робіт не виділялися, а з потрібних матеріалів на складі частини було лише вапно.

ПОДАЙТЕ, ХТО СКІЛЬКИ МОЖЕ

Пік обладнання народознавчих світлиць припав на початок дев'яностих років. Командири уклали угоди з організаціями та відряджали особовий склад «на заробітки». У такий спосіб народознавчі світлиці поповнювалися необхідною наочною агітацією, меблями, побутовою технікою... Надзвичайно погане фінансування «українізації» вчорашніх ленинських кімнат вважали явищем тимчасовим і другорядним. На жаль, не набагато краще вирішується це питання і в наші дні...

Скажімо, мають місце непоодинокі випадки, коли з нагоди свят

Стенди для народознавчої світлиці виготовили... засуджені виправної установи. Адаже батько одного із військовослужбовців працював там начальником охорони.

кращим офіцерам нараховується премія, якої насправді ніхто й в очі не бачить: вони лише своїм підписом засвідчують її отримання. За ці гроші виготовляються стенди, закупаються портрети, фотографії, квіти та все інше, необхідне для створення «ідеологічно спрямованого» затишку в народознавчій світлиці.

— За мою службу в підрозділі жодної копійки на обладнання народознавчої світлиці не виділялося, — говорить командир батальйону підполковник Ігор Скіяренко. — Тому доводиться по-різному виходити із ситуації. Часом звертаємося по допомогу до батьків наших підлеглих...

Отже, якщо солдатів пощастило служити в рідному місті, то його батьки можуть стати заручниками армійської бідності.

— Моїй мамі здалося дивним прохання допомогти облаштувати народознавчу світлицю, — розповідає молодший сержант Сергій Маковей, — але вона не відмовилася. Фарбу, шпалери, тюль — все це принесли я та мої товариші.

— Коли у батальйоні дізналися, що мій батько працює в ботанічному саду, озеленення світлиці доручили мені, — додав рядовий Олексій Горелов.

А в Артемівському гарнізоні застосували незвичайне ноу-хау: стенди для народознавчої світлиці виготовили засуджені виправної установи. Справа в тому, що батько одного із військовослужбовців строкової служби працював там начальником охорони. От і вирішив допомогти частині. Як кажуть, хто чим може.

На благодатному ґрунті здійснення тотальних ремонтів невеликі приватні фірми навіть налагодили прибутковий бізнес. Послуга має назву «Народознавча світлиця під ключ». Наприклад, приватне підприємство «Ковальов» пропонує ремонт і облаштування такого приміщення за ціною майже 5 тис. гривень. Варіанти оформлення, зразки стендів — усе розробляється з використанням комп'ютерної техніки. Виконують будь-яку забаганку за ваші гроші. Між іншим, засновниками і працівниками подібних фірм є колишні військовослужбовці.

За словами майора Дмитра Дрозденка, заступника командира 31-го полку зв'язку з гуманітарних пи-

тань, «оптові» послуги обходяться дешевше. Адаже згідно з рекомендаціями народознавчі світлиці мають бути оформлені стендами з історичної та ідеологічної тематики. Якщо ж звернутися до приватних художників, то за оформлення лише одного стенда вони запросять від 50 до 200 гривень, без урахування вартості витратних матеріалів. Отже, світлиця «під ключ», обладнана комерсантами, коштуватиме дешевше.

Такий спосіб вирішення проблеми з облаштуванням осередку культури та опори ідеології в армії, можливо, має право на життя. Проте не всі військові частини можуть розраховувати на багатих спонсорів або додаткові кошти, отримані від здачі приміщень в оренду. Тому командири вдаються до порушень. Військовослужбовця «під чесне слово» відпускають на кілька діб додому. Без документів, у цивільному одязі. Розрахуватися за таку «короткострокову відпустку» солдат повинен тим, що може знадобитися для ремонту народознавчої світлиці.

За словами представника Головного управління з гуманітарних питань та соціального захисту Збройних Сил України підполковника Миколи Бережного стаття 2215, за якою передбачені витрати на народознавчі світлиці, була й залишається найбільш проблемною з усіх, що є у розпорядженні командирів частин.

Вона фінансується з бюджетної програми «Культурно-виховна робота з особовим складом та членами сімей військовослужбовців Збройних Сил України», на яку цього року замість необхідних 51,3 млн грн. виділено лише 41,8.

Проблема виникає не лише через недостатнє фінансування. Дуже часто виділені кошти використовуються не за призначенням.

НА КОЛІР ТА СМАК ТОВАРИШ НЕ ВСЯК

На жаль, за час існування Збройних Сил України призначення на-

родознавчих світлиць та вимоги щодо їхнього облаштування регламентуються лише методичними рекомендаціями, що трактуються неоднозначно.

Зокрема, у Смілянському гарнізоні один із заступників командира з гуманітарних питань для створення затишку в народознавчій світлиці дивізіону вирішив змурувати камін. Точніше — виготовив його макет. Комісії, що прибула для перевірки, не сподобалися дрова, які в ньому лежали. «Чому не березові?» — суворо запитав полковник. Та, на жаль, у тій місцевості береза не росте. Тому епопея з дровами тривала майже два роки і завершилася демонтуванням горезвісного каміна.

Подібні претензії до облаштування світлиць не поодинокі. Іншому високопосадовцю не сподобався один із гетьманів України, представлений на стенді. Він, мовляв, зрадник. Негайно зняти!

— Народознавча світлиця насамперед має бути місцем повноцінного морального відпочинку воїнів, — вважає начальник групи інформаційно-пропагандистської роботи — заступник начальника відділу пропагандистської роботи Управління пропаганди Головного управління з гуманітарних питань та соціального захисту Збройних Сил України полковник Олексій Сергійченко. — А насправді наші світлиці більше схожі на навчальні аудиторії, перевантажені стендами та плакатами.

— Оскільки солдат постійно перебуває під пильним контролем командирів, треба зважати на його бажання відпочити, — висловлює свою думку начальник кафедри інформаційно-пропагандистського забезпечення Національної академії оборони України підполковник Василь Осьодло. — Проте, перебуваючи у світлиці, він не може зняти ремінь або розстібнутись. Тобто військовослужбовець не відпочиває, а лише частково задовольняє свої інформаційні потреби.

Опитування, проведене серед військовослужбовців строкової служби в Білоцерківському гарнізоні, виявило, що змістом наочної агітації солдати не цікавляться. Це підтверджує і начальник кафедри психології Національної академії оборони України капітан першого рангу Петро Криворучко:

— Навіть якщо народознавча світлиця буде оформлена надзвичайно гарно, це не означає, що яскраві стенди привертатимуть увагу солдатів. Коли я проводив анкетування військовослужбовців строкової служби у Президентському полку, жоден з опитуваних не відповів, яку інформацію містить той чи ін-

ший стенд. Тож чи варті такого кінцевого результату докладені зусилля і матеріальні витрати сумнівного походження? Навряд чи.

Аби бути до кінця об'єктивним, слід додати, що більшість офіцерів вважає, що народознавча світлиця все ж має існувати. Можливо, не на кожному поверсі, а лише одна на казарму або частину. Що ж стосується підрозділів, то вони можуть облаштовуватися кімнатами психологічного розвантаження або звичайними кімнатами відпочинку. У більшості армій провідних країн світу так і є.

P.S. У Головному управлінні з гуманітарних питань та соціального захисту Збройних сил України сподіваються, що питання фінансування народознавчих світлиць найближчим часом має бути вирішене. Як повідомив начальник групи інформаційно-пропагандистської роботи полковник Олексій Сергієнко, проект наказу Начальника Генерального штабу ЗС України, який нарешті узаконить їх функціонування, вже підготовлено. Зараз триває процес узгоджень із зацікавленими департаментами та управліннями. Проте наскільки оптимістично відреагує на цей документ Департамент фінансів, наразі невідомо.

Майор Сергій БАСАРАБ



ДО РЕЧІ...

Кімнатами психологічного розвантаження всерйоз зайнялося військове керівництво ізраїльської армії. У 1997 р. міністр оборони Ізраїлю видав наказ про запровадження у збройних силах таких кімнат. Вони облаштовуються у навчальному або спортивному комплексах і, лише як виняток, — у казармі.

До цих приміщень ставляться певні технічні вимоги, що відповідають науковим дослідженням у галузі психології, поведінки та емоцій людини. Приміром, корисна площа кімнати релаксації при висоті 2,8–3 м має становити 30–40 м². Вона обов'язково має бути ізольованою від джерел шуму, вібрації, різноманітних випромінювань тощо. В якості звукоізолюючих матеріалів при облаштуванні кімнат психологічного розвантаження використовуються перфоплити або акустична штукатурка. Для декоративного оздоблення — шкірозамінники, дерматин, драпірувальна тканина тощо.

Колір стін має викликати асоціації з природою. Тому їх фарбують у світло-блакитні або світло-зелені кольори. Підлога покривається лінолеумом на м'якій основі. У кімнаті встановлюється 10–15 м'яких крісел з високими підголівниками. Вона обладнується системою затемнення вікон, екраном, світломузичним пристроєм, акустичними колонками, аудіо-відеотехнікою, кондиціонером. По периметру приміщення встановлюється підсвічування.

Завдяки широкоформатним фотошпалерам, дзеркалам та вікнам створюється ілюзія великого відкритого простору. Не рекомендується перевантажувати приміщення дрібними деталями та предметами, що заважають налаштуватися на розслаблення. Доцільно встановити великий акваріум з екзотичними рибками.

Після зміни з бойового чергування, гарнізонної і вартової служби у такому приміщенні відбуваються сеанси психологічного розвантаження для військовослужбовців. Для цього використовуються відповідні аудіозаписи. Подібні сеанси, на яких застосовуються методи підготовки психіки військовослужбовців до подолання хвилювань та стресів, проводяться і напередодні навчань, контрольних стрільб, водіння бойових машин.

У визначений час у кімнаті психологічного розвантаження відбуваються індивідуальні сеанси психотерапії з військовослужбовцями, що погано адаптуються до умов служби чи перебувають під наглядом психолога. Їх навчають методам релаксації, медитації, аутогенних тренувань, навичкам безконфліктного спілкування тощо. До цієї роботи залучаються не лише військові медики, а й цивільний персонал, який паралельно займається розробкою нових експериментальних методів психопрофілактичної роботи з військовим контингентом.

A photograph of a discarded metal can, likely a paint can, lying in tall grass. The can's label is partially torn and peeling, showing a blue background with a yellow and white design. A piece of light-colored wood is propped against the top of the can, which is open. The can is surrounded by tall, green grass, and the overall scene suggests environmental pollution or waste disposal.

Показуха — це видимість благополуччя, успішної діяльності, що не відображає справжньої суті справи; дії, розраховані на те, щоб справити позитивне враження. Кожен український офіцер може навести приклади цього явища, але в армії воно має свої «запатентовані» назви: виконання вимог статуту, наказів командира; підготовка до перевірки; наведення порядку і навіть — «балет»...

ються на такі собі барельєфи і, здається, що от-от вирушать на плац.

Оформлення території частини скульптурами і якісною наочною агітацією — це вже «вищий пілотаж». Тому художників, скульпторів і столярів високо цінують в армії.

Щоосені, застосовуючи крани і вишки, на території частини обдирають граблями (оббивають лопатами) листя з дерев, щоб не підмітати його щодня. Це дійство так і називається — «збирання листя».

«Мої душа і розум противляться безглуздим, іноді навіть анекдотичним проявам, коли влаштовують показуху на кшталт фарбування трави чи снігу. Не сприймаю й «традиційних» символічних ознак чиношанування. Деякі високі начальники, крім портрета Президента, вивішують у кабінетах ще й портрет міністра оборони. Я заборонив це. Адже доходить до смішного: відвідавши одну з частин, побачив свою фотографію, а під нею — цитату попереднього міністра...»

ДО НАС ІДЕ РЕВІЗОР!

Найпоказовіша показуха демонструється під час перевірок. І це не дивно. Адже бойова підготовка у військах, за винятком окремих частин, ведеться не так активно, як, скажімо, прибирання казарми. Тому до підрозділу, який перевіряється, прибувають «каскадери» — збірна команда відмінників частини. Кругова порука, що приховує реальний стан справ, — одна з головних ознак показухи.

Про цей випадок розповів офіцер-підводник, який ходив у плавання в північні моря. Човни тоді ще були дизельними. Якось повернулася їхня команда на базу з двомісячного бойового чергування. Човен, звісно, весь іржавий, брудний. Почали швартуватися, а тут прибіг начальник:

— Ви що робите?!

— Швартуємося!

— Ану забирайтеся звідси!..

Пришвартувавшись на запасно-
му причалі, моряки зішли на бе-

рег і помітили, що один із човнів їхнього дивізіону стоїть блискучий, прикрашений прапорцями... Запитують у екіпажу:

— А що з човном сталося?

— Ви хіба не знаєте? Жуков приїжджає! На нашому човні буде!

Так, саме той маршал Жуков. Тоді він був міністром оборони. Готуючись до його візиту, човен всередині вистелили килимами, обладнали паровим опаленням (це було взимку), столи застелили білосніжними скатертинами, принесли шоколад, печиво, чай... Морякам таке ніколи й не снилося...

Прибув Жуков зі своєю свитою. Спустився в човен і здивувався:

— Так от як ви тут живете! Солдати в полях мерзнуть, а ви у теплі сидите!

Потім міністр запитав одного з молодших офіцерів:

— Яка в тебе зарплата?

— Вісімсот карбованців, товаришу міністр оборони.

— Скільки?!

— Вісімсот... (молодші офіцери-сухопутники на той час отримували 100–150 крб.).

— Вісімсот?! Солдати в окопах сидять, у полях, у горах замерзають, а ви тут...

Під час походу кожний член екіпажу мав вживати по 50 грамів вина на добу для протидії шкідливому опроміненню. Але під час плавання його не видавали. Уявляєте, по скільки пляшок отримували на березі моряки після, скажімо, двомісячного походу? Гуляли потім днів... три. Також усі повинні були отримати у визначених кількостях шоколад і печиво. Жуков, побачивши великі герметичні баки, що були наповнені цим добром (запас на кілька місяців!), дуже обурився.

Через місяць після візиту міністра морякам «трошки» зменшили зарплату (у кого було 800 крб., стало 150), замість 50 грамів вина давали 15, відповідно «урізали» і шоколад, і печиво... От до чого призвела армійська показуха...

ПОЛЮВАННЯ НА БТР

Слово «показуха» має в армії ще одне тлумачення. Воно означає показовий виступ, демонстрацію навичок і майстерності. Така показуха традиційно демонструється перед батьками солдатів у день складання присяги, на військові свята. Звичай всі дії відбуваються на плацу. З одного боку — шеренги солдатів, з другого — натовп гостей...

Лунають постріли, плац затягує густим туманом димових шапок, виїжджає автомобіль з багатьма антенами, вибігають бійці у маскахалатах, мчить БТР...

Далі за програмою — засідка. Ціль: захоплення ворожої машини. Броньований монстр несеться прямо на «героя», що лежить у снігу. БТР проїжджає над солдатом, той, вивернувшись, чіпляється ззаду і вискакує на броню. Завдання: знешкодити водія та зупинити машину. Водночас із засідки на БТР застрибують інші солдати. Шансів у «ворогів» практично не залишається. Хлопці демонструють прийоми рукопашного бою при захопленні БТРа, стрибають у сніг з машини і... так до обіду.

ЧИ ТАКИЙ СТРАШНИЙ ВОВК, ЯК ЙОГО МАЛЮЮТЬ?

На початку 90-х років відбулися спільні українсько-російсько-американські навчання. З нашого боку серед представників інших підрозділів були й спецназівці-курсанти. Командир американського зведеного взводу, підсівши до багаття курсантів-десантників, сказав:

— Я не хотів би воювати з вами, навіть якщо б у вас були тільки дрючки, а в нас — літаки й танки!

Офіцер США знав, що говорив. Його кращі з кращих бійців, які пройшли відбір, мало чим здивували «наших», а от ми змусили замислитись «ймовірного» противника. І тоді, коли випередили на марші на цілу годину американських десантників, і тоді, коли на фізично-

му атестуванні вийшли підтягнуті в армійських бронежилетах... А після «показухи» з рукопашного бою американці відмовилися від спарингів:

— Коли ви один одного так лупцюєте, то нас і повбиваєте!

ЗВОРОТНІЙ БІК ПАРАДНОГО РОЗРАХУНКУ

Півгодинне військове шоу — це, на перший погляд, короткий урочистий захід. Він тішить державних діячів на трибуні, тисячі глядачів на Хрещатику, багатомільйонну громаду українців, які святкують День Незалежності перед екранами телевізорів. Для всіх парад — всього-на-всього дійство, що викликає досить суперечливі почуття. З одного боку: у нас ще й армія є! З іншого: кому потрібна ця показуха?

Військові (учасники параду й ті, хто його забезпечує) три літні місяці щорічно проводять на плацу. Звичайно ж, не всі, а кращі, гідні. Але ж, як кажуть, у весільного коня лише один день «грива в квітах, а дупа в милі», а в учасників параду — аж три місяці...

Щороку шити форму новим учасникам параду — недозволена розкіш. Тому «парадуються» одні й ті ж хлопці. А значить, і досвід участі в парадах у них уже ого-го! Дехто по сім років ходить у відпустку восени чи взимку. Вже й забули про відпочинок з родиною на березі моря.

Безумовно, ніхто не заперечує демонстрацію обороноздатності держави. Проте було б доцільніше робити це не на центральній вулиці столиці, а на полігонах в умовах, максимально наближених до бойових.

ПОСАДИВ ДІД РІПКУ...

Ярослав Гашек у «Пригодах бравого вояки Швейка» наділив своїх героїв жорстокістю, тупістю, дурістю й жадібністю. Потрапивши в армію, сучасний солдат розуміє, що ця книжка — фотографія армії, документальний твір про неї.

Від покоління до покоління передається показуха у військах. Вона так глибоко вкоренилася, що викорчувати її практично неможливо. Але може колись нам набридне принижувати себе і смішити увесь світ...

Ковдри «відбивають» за допомогою табуреток або спеціально виготовлених дощечок з ручками, що надає ліжкам вигляду монолітних плит.

«ЦАП ВІДБУВАЙЛО»

або Чому за злочини, скоєні підлеглими, винним як правило, визнають їхнього командира?

«За стан дисципліни у військовому об'єднанні, з'єднанні, частині (підрозділі), закладі та установі відповідає командир», — так зазначено в Дисциплінарному статуті Збройних Сил України. А може, доцільно було б зобов'язати його відповідати не стільки за стан дисципліни у підрозділі, скільки за притягнення до відповідальності її порушників? Обговоренню цієї проблеми і був присвячений «круглий стіл», який відбувся в редакції нашого часопису за участю представників правоохоронних і виховних структур Збройних Сил України.

У військах ми спостерігаємо тенденцію, коли за злочини, скоєні підлеглими, відповідає командир. Більше того, його роблять своєрідним «цапом відбувайлом». Це, в свою чергу, призводить до того, що командир вселяю намагається приховувати реальний стан військової дисципліни у підрозділі, за який він «відповідає головою». Чи є така ситуація виправданою? І чому, врешті-решт, при оцінці стану боеготовності частини статистика правопорушень є домінуючим фактором?



Заступник командира полку з гуманітарних питань — начальник відділення майор Дмитро ДРОЗДЕНКО:

— Так, під час нарад та підсумкових перевірок обговорення стану військової дисципліни є одним із пріоритетних питань. Адже часто-густо саме за цим показником судять про боездатність частини. Тому цілком логічно, що командир просто змушений приховувати факти порушен-

ня військової дисципліни, а іноді навіть злочини, щоб наступного разу не червоніти перед вищим командуванням. Порочність такої системи очевидна.

Перший заступник начальника Головного управління з гуманітарних питань та соціального захисту Генерального штабу ЗС України полковник Валентин ФЕДІЧСВ:

— На мій погляд, ми повинні відмовитися від так званого кількісного показника стану військової дисципліни. Але хочу наголосити, що скільки б правопорушень командири не «засвітили», вони за це не відповідають.

А ось реальну відповідальність командир несе лише у разі порушення кримінальної справи проти його підлеглого або якщо з кимось із його підопічних, не дай Боже, трапилося нещастя. І тут постає інша проблема. Сьогодні, на жаль, командир несе відповідальність незалежно від того, де і коли сталося лихо. І це, на мій погляд, несправедливо. Адже одна справа, якщо підлеглий загинув під час навчання, і зовсім інша, якщо нещасний випадок стався, скажімо, під час відпустки...



Заступник військового прокурора Центрального регіону України полковник юстиції Анатолій МАРКЕВИЧ:

— Як юрист, я мушу визнати, що існуюча система оцінки стану військової дисципліни вводить в оману і правоохоронні органи. Про це говорили ще за часів Союзу. Вже тоді були накази і директиви щодо такого «кількісного формалізму». Але, на жаль, їх ніхто не виконував тоді. Не виконують їх і сьогодні. Звісно, вищим штабам та начальникам набагато легше оцінювати загальний стан справ у частині за «галочками». Адже щоб дізнатися про реальний стан військової дисципліни у військах, треба докласти певних зусиль: попрацювати у частині кілька тижнів, подивитися, як організована її життєдіяльність, вивчити ситуацію, як-то кажуть, зсередини.

Так, є непоодинокі випадки, коли командир, якого щойно призначили на посаду, починає з того, що порушує низку кримінальних справ, щоб у такий спосіб навести лад у занедбаній частині. Зрозуміло, що у такому разі статистика правопорушень різко зростає. Таку ситуацію начальники вищого рівня сприймають досить категорично: мовляв, чому за твого керівництва кількість злочинів у частині зросла? Зрозуміло, що у подальшому командир частини буде намагатися приховувати існуючі негаразди. Хоча практика свідчить: приховування незначних правопорушень призводить до скоєння більш серйозних.

Ось вам приклад. У 169-му навчальному центрі Сухопутних військ ЗСУ до 1 листопада 2004 року була своя військова прокуратура. Після її розформування протя-

гом шести місяців не було зафіксовано жодного злочину. І це при тому, що за попередні 10 місяців їх було аж 14.

Так, згідно із законом, командир несе відповідальність за приховування злочинів. Але, на жаль, реалії такі, що наші командири більше бояться догани від вищого начальника за виявлені правопорушення, ніж розмови з прокурором за їх приховування.

Полковник Валентин ФЕДІЧЕВ:

— До речі, в Південному ОК було порушено лише 3% кримінальних справ з ініціативи командирів і 97% — за підсумками діяльності прокурорських перевірок. Але сьогодні необхідно говорити і про таку проблему, як тяжкість правопорушень та їх соціальна небезпека. Так, згідно з ч. 2 ст. 11 Кримінального кодексу України, злочин не є дія або бездіяльність, яка формально містить його ознаки, але через малозначимість не визнається соціально небезпечною. Наприклад, у ВМС за 2004 рік порушено 135 кримінальних справ, у суді ж розглянута 81 (60%). По чотирнадцяти з них винесено виправдувальні вироки, тобто із 135 правопорушень, за які командири понесли покарання, до звинувачувального вироку було доведено лише 67 кримінальних справ, що складає лише половину від їх загальної кількості.



Начальник відділу провадження дізнання управління та профілактики правопорушень Головного управління

військової служби правопорядку ЗС України полковник В'ячеслав КАЗНАДІЙ:

— Я погоджуюсь зі своїм співрозмовником. Наше управління також неодноразово виходило з ініціативою, пропонуючи обліковувати злочини у військах лише після рішення суду.

Сьогодні всім відомий наказ міністра оборони від 1997 року за №11, яким керуються командири при оцінці стану військової дисципліни в своїх підрозділах. У ньому детально розписаний механізм оцінки. Так ось, лише в останньому пункті наказу йдеться

про злочини, події та грубі порушення дисципліни. Іншими словами, кількісні показники не є визначальними.

А за якими показниками оцінюється діяльність прокуратур?

Полковник юстиції

Анатолій МАРКЕВИЧ:

— Дійсно, ми беремо до уваги кількісні показники. Але загальна оцінка виводиться з урахуванням всіх напрямів діяльності, у тому числі й того, як працюють представники військових прокуратур у частинах.

Зовсім інше питання, коли деякі з них підганяють свої планові показники за рахунок дріб'язкових порушень. До речі, цю проблему підняв у своєму зверненні до Генерального прокурора України і міністр оборони.

Разом з тим, ми розглядаємо притягнення до кримінальної відповідальності не як покарання, а як своєрідну виховну та профілактичну роботу. Тому ми не наполягаємо на максимальних мірах покарання. У командирів на це інший погляд. Вони вважають, що місяць гауптвахти для порушника — це несерйозно. Якщо вже проти підлеглого порушена кримінальна справа, то й покарання має бути засудження на певний строк до дисбату чи колонії.

Чи доцільно звинувачувати командира у правопорушеннях, скоєних його підлеглими?

Полковник Валентин ФЕДІЧЕВ:

— На жаль, рівень виховання нашої молоді не витримує жодної критики. І ні для кого не є таємницею, що до війська приходять не найкраща молодь. А отже, і взаємовідносини між військовослужбовцями залишаються на тому ж рівні, що й до армії. Саме тому наші солдати вважають бійку природним проявом чоловічої поведінки і не бачать у своїх діях нічого протиправного.

Є у нас військові частини, де командири оглядають військовослужбовців двічі на день. Тільки такий підхід, переконані вони, допомагає виявити нестатутні взаємовідносини. Чи нормально це? На мій погляд, ні. Адже армія втрачає свою головну функцію. За великим рахунком, завдання командира — забезпечити проведення повноцінної бойової підготовки. Особливо

тепер, коли ми скорочуємо термін військової служби до 12 місяців. Дорогоцінний час не повинен витрачатися на завдання, не пов'язані з бойовою підготовкою.

На відміну від нас, у наших німецьких колег командира не цікавлять правопорушення, до яких він сам не причетний. Вони вважають, що солдат достатньо свідомий, аби самому відповідати за свої вчинки. Завдання командира — знати все, що діється в його частині. Розбиратися з правопорушниками — призначення військової поліції.

Майор Дмитро ДРОЗДЕНКО:

— Я також переконаний, що командир має відповідати за організацію бойової підготовки, а проводити дізнання — це завдання ВСП і військової прокуратури. Якщо з командира буде знята ця функція, тоді йому не треба буде приховувати злочини.



Полковник Валентин ФЕДІЧЕВ:

— До сказаного хочу додати, що у Бундесвері кримінальними злочинами займається винятково цивільна прокуратура, а при

дивізіях, бригадах існують так звані дисциплінарні судді. Це також цивільні особи, які розслідують грубі порушення військової дисципліни і притягують винних до матеріальної або часової відповідальності. Так, у багатьох арміях світу військовослужбовець строкової служби має можливість після закінчення службового дня (а також на свята та у вихідні дні) поїхати додому. Часовим видом покарання є збільшення, за вироком дисциплінарного судді, службового дня, скажімо, на дві години. Таке саме покарання може бути застосоване за клопотанням командира і до військовослужбовця, який має низький рівень фахової підготовки. Матеріальна відповідальність — це накладання штрафних санкцій.

Зазначу, що сьогодні не лише іноземний досвід може слугувати для нас прикладом. Так, у 2004 році голова Держкомкордону України поставив за мету навести порядок у ввірених йому військах. Командирів, які притягували до відповідальності порушників дисципліни

у своїх підрозділах, за це навіть захочували. По-друге, було заявлено, що командир відповідатиме власними погонями, якщо приходуватиме злочини. До того ж прикордонники налагодили конструктивну співпрацю з регіональними прокуратурами.

Полковник В'ячеслав КАЗНАДІЙ:

— Ми продовжуємо практику радянських часів і наївно вважаємо, що такі дисциплінарні стягнення, як зауваження, догана, сувора догана, відіграють якусь роль. На мою думку, було б добре, якби за скоєні правопорушення військовослужбовець відповідав і через свій гаманець.

Може, дійсно було б непогано ввести таку практику покарання? Чи можна, з точки зору правових засад, накладати грошові санкції на офіцера, який скоїв злочин?



**ТВП начальника
нормативно-правового
відділу управління
правового забезпечення
Генерально-го штабу ЗС
України підпо-**

**лковник юстиції
Дмитро ВОЛОХІН:**

— Законом це не передбачено. Єдине, що може командир — це позбавити офіцера так званих 33% за бойову готовність. І це цілком виправдано, він повинен мати такі важелі впливу. Але, на жаль, ця форма покарання не завжди застосувалась належним чином. Раніше, коли командир мав можливість перерозподілу цих коштів між підлеглими, створювалися сприятливі умови для зловживань. Нині 33%, які знімають з військовослужбовця, не залишаються на рахунок частини, а повертаються до бюджету.

Полковник юстиції Анатолій МАРКЕВИЧ:

— Можливо, є сенс вирішення питання щодо накладання штрафів чи дисциплінарних стягнень віддати на розсуд військовим організаціям на кшталт офіцерських судів честі. Колегіальне затвердження на зборах військових частин складу таких комісій допомогло б не тільки уникнути суб'єктивізму, а й сприяло б покращанню правової дисципліни.

За радянських часів у частинах успішно діяла система військових дізнавачів. Яку роль відіграють правові інституції сьогодні?

Полковник юстиції Анатолій МАРКЕВИЧ:

— Із створенням військової служби правопорядку інститут дізнавачів себе вичерпав. Сьогодні за командирами поки що залишили право на проведення дізнань. Хоча, можливо, робити цього було не варто. Проте слід враховувати ситуацію, коли частина знаходиться у віддалених гарнізонах і командир повинен мати певні важелі впливу на правопорушників. Досвід перебування наших миротворців в Іраку показує, що ВСП спроможна приймати відповідні рішення і виконувати поставлені перед нею завдання.

Майор Дмитро ДРОЗДЕНКО:

— Хвилює інше. Створення нової структури ВСП не зменшило навантаження на військові частини, і ми продовжуємо жити за старими канонами. Так, замість того, щоб офіцер займався бойовою підготовкою, вишколом своїх підлеглих, він залучається до розшуку солдата, який залишив частину або вчасно не прибув з відпустки. У таких випадках в частині розпочинається аврал. Всі сили кидаються на розшуку, підготовку та збір документів, оповіщення родичів правопорушника. За таких обставин марно говорити про належне виконання службових завдань.

Полковник В'ячеслав КАЗНАДІЙ:

— Було б добре, якби командири, перед тим як порушувати кримінальну справу, погоджували свої дії або з військовою прокуратурою, або з ВСП. Вважаю, функцію дізнання з командирів треба взагалі зняти і зобов'язати їх лише інформувати відповідні структури про скоєні злочини.

Коли ми відчуємо суттєві зміни в системі обліку порушень дисципліни у військах? Скільки на це потрібно часу?

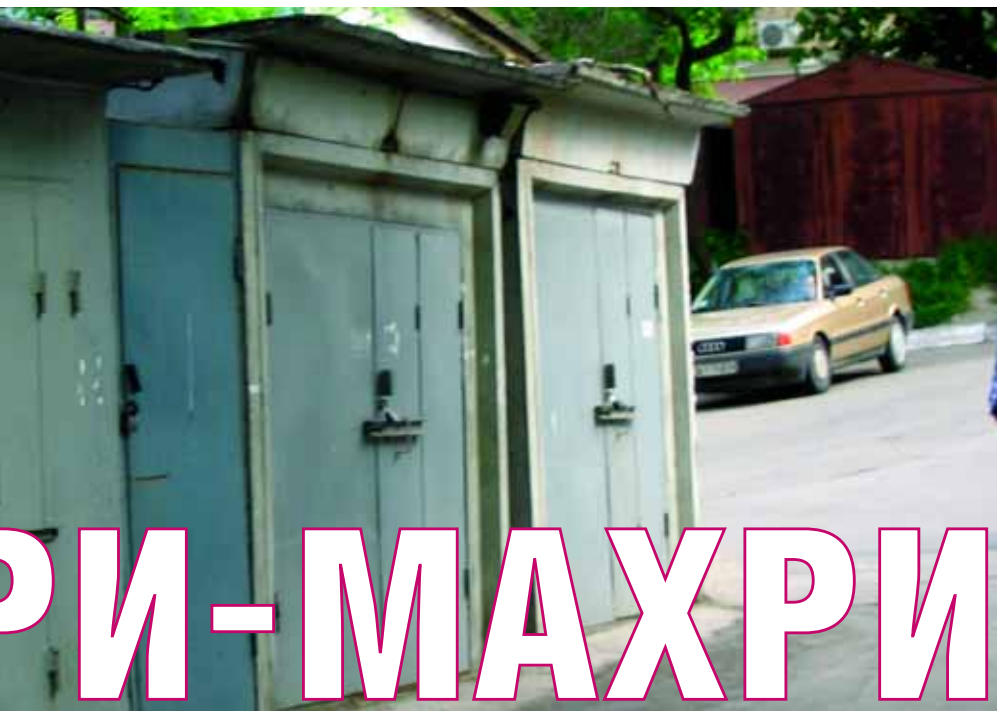
Полковник Валентин ФЕДІЧЕВ:

— Сьогодні мусимо визнати, що штабний підхід до наведення порядку в збройних силах себе вичерпав. Війська пішли вперед, вони шукають вихід із кризового стану. Варто лише до них прислухатися і зробити крок назустріч.



або Історія про те, як аферист у погонах гаражі-примари будував

Довгі шість років безквартирні військово-службовці Житомирського гарнізону чекали на новосілля. Зведення першої секції багатоквартирного будинку по проспекту Миру затягнулося. Фінансування припинили, а об'єкт законсервували...



альні гаражі. Вартість робіт (за державними розцінками) на момент скоєння правопорушення склала 684 грн.

Звичайно ж, передусім Борискін турбувався про себе. За рахунок «резервів» збудував на «VIP-ділянці» три (!) власні гаражі, які негайно продав за чималеньку суму.

Під час «підприємницької діяльності» (вона тривала не один місяць) Віктор Костянтинівич не забував тримати руку на пульсі «Укрвійськбуду». Згідно з проектом, разом з будинком по проспекту Миру планувалося побудувати резервну дизельну електростанцію для автоматичної телефонної станції. Після того, як уже був закладений фундамент та частково зведені стіни приміщення, будівництво припинили.

— Треба виправляти ситуацію! Буду «брати» електростанцію! — прийняв командирське рішення Борискін.

Як встановило слідство, головний інженер викупив у рідного підприємства недобудований об'єкт (законність цієї оборудки встановлюється), а потім (не маючи дозволів ні на будівництво, ні на використання земельної ділянки!) ввів до ладу новеньке приміщення. До речі, недобудована електростанція якимось дивом також перетворилася на... гараж. Його й отримав у власне користування «всього» за 4000 «зелених» громадянин С.

Часи змінюються. Сьогодні в країні — будівельний бум. Добрався він і до «провінційних» міст. Доводиться лише здогадуватися про реакцію житомирських чиновників, коли вони побачили, що на території, що офіційно пустує, вже кілька років «нахабно» існує гаражний кооператив-примара — 36 гаражів по-армійськи «вишикувались» в ряд. А позаштатний начальник підпільного кооперативу — вже колишній військовий будівельник — спокійнісінько працює на посаді... президента інвестиційної корпорації.

Наразі не позаздриш власникам незаконно зведених гаражів, адже міська влада ще не винесла остаточного рішення щодо їхньої подальшої долі. Кажуть, що на цій території заплановане будівництво... елітної багатоповерхівки.

Підполковник Юрій КУЗНЕЦОВ

Тим часом головного інженера — заступника начальника філії Державного підприємства МО України «Укрвійськбуд» — 75 Управління начальника робіт — підполковника Віктора Борискіна (прізвище змінено, оскільки триває слідство) вимушені простої влаштували. А чому б ні? Стаж «набігає», зарплату виплачують вчасно, вільного часу багато. Можна попрацювати й на себе, улюбленого. Майбутній «підприємець» у погонах склав геніальний, як на його думку, план власного збагачення.

«Отже, в Житомирі припинено будівництво квартир для військових, — розмірковував Віктор Костянтинівич. — Своє житлове питання я «закрив». На обрії «маячить» пенсія, до якої треба готуватися, щоб не рахувати потім кожну копійчину. А що робити?»

Підказка прийшла з... дитинства. Борискін пригадав поле чудес у країні дурнів, де наївний Буратіно «виросував» золоті монети. Підполковник вирішив заробити грошки на земельній ділянці, що заростала бур'янами поряд із законсервованою новобудовою.

«Люди отримують квартири. У багатьох — машини. Отже, поставне «гаражне» питання. Саме тут мені згодиться і будівельний досвід, і техніка, і підлеглі», — розмірковував підприємливий офіцер.

Борискін не помилився. Довірливі громадяни повірили людині з великими зірочками на погонах,

яка могла годинами захоплено розповідати про свої «необмежені можливості». За словами афериста, він мав дозвіл на використання елітної земельної ділянки та будівництво на ній гаражів.

Минуло кілька тижнів, і кооператив під кодовою назвою «Гараж» розпочав роботу. Віктор Костянтинівич приймав заяви, виділяв місця для зберігання «залізних коней». Гроші потекли рікою — довелося навіть попрацювати касиром. А ще Борискін навчився під час приватних бесід «визначати» грошову спроможність своїх майбутніх клієнтів. Отже, в залежності від товщини гаманця потенційного «кооперативника», місцезнаходження ділянки та якості робіт, ціна коливалася від 250 до 600 дол. США.

Унаслідок бурхливої діяльності Борискіна розсталися з власними заощадженнями тридцять шість «щасливчиків», а майже 8000 дол. та 3000 тис. грн. (за попередніми даними слідства) перекочували до кишені «підприємця». Однак вони не знали головного — земельна ділянка, на якій підполковник організував «кооператив-примару», за рішенням Житомирського міськвиконкому була передана з Житомирської КЕЧі до земельного фонду міста.

Перепадало трохи грошень і його підлеглим. Приміром, екскаваторник І. Павленко за три робочі дні ударними темпами вирив 36(!) котлованів під майбутні індивіду-



«АНТРОПОЛОГІЯ»

СНАЙПЕРСЬКОГО ПОСТРІЛУ

«Снайп» у перекладі з англійської — бекас. Той, хто здатний підстрелити цю жваву пташку, — «снайпер», влучний стрілець. Мабуть, саме через походження цієї назви першими снайперами, в сучасному розумінні, вважають північноамериканських мисливців-трапперів. Під час війни за незалежність штатів колоністи, озброєні нарізними штуцерами «Кентуккі райфл» і одягнуті так, щоб бути непомітними для ворога, влаштовували вогневі засідки, відстрілюючи англійських вояків з великих, за мірками того часу, відстаней. Звісно, «полювання» вважалося особливо успішним, якщо вдавалося поцілити у командира ворожого підрозділу.

Одним із перших «VIP-птахів», що потрапив у приціл снайперської гвинтівки колоніста, став британський генерал Симон Фрезер. Боець загону «Вірджинські стрільці» на прізвище Мерфі влучив у нього з 460 метрів. Загибель командувача спричинила паніку серед англійців, і вони відступили. Подальша історія воєн знає чимало прикладів, коли жертвами спеціально навчених стрільців ставали видатні полководці. Так, під час Трафальгарської битви французький унтер-офіцер, зайнявши позицію на щоглі корабля, смертельно поранив адмірала Нельсона. Прицільним пострілом з відстані близько 400 метрів був убитий герой Кримської війни адмірал Нахімов. У тому, наскільки дошкульним і ефективним є снайперський вогонь ворога, на власному досвіді переконався й Уїнстон Черчілль.

Він, учасник англо-бурської війни 1899–1902 рр., після її закінчення написав: «Немає нічого радіснішого, ніж коли в тебе стріляють, але не попадають».

ЗБРОЯ МАСОВОГО ЗНИЩЕННЯ

Перші штатні снайпери в армійських підрозділах з'явилися у 1915 році в німецькому війську. Але незважаючи на те, що з властивою їм педантичністю кайзерівські вояки до дрібниць розписали «правила роботи» і схему навчання стрільців, всі снайперські рекорди Першої світової належать вихідцям із британських колоній. Кращим з них визнано канадського індіанця Луїса Пегхмагабоу, який здобув 378 підтверджених перемог.

Протягом тієї війни, особливо в період тривалого позиційного протистояння військ, перспективність «снайперського руху» стала незаперечною. Втім ні в царській армії, ні згодом у Червоній робітничо-селянській висновків з цього не зробили — у військах не було жодного навчального спеціалізованого підрозділу. До початку фінської кампанії 1939–1940 рр. в РСРС обмежувалися популяризацією масового стрілецького спорту. Значок «Ворошилівський стрілець» на грудях був тоді невід'ємним атрибутом кожного юнака. «Холодним душем» для радянського керівництва стали серйозні втрати, яких зазнала Червона армія від ворожих снайперів у ході «зимової війни». Найвідомішим із них був Сімо Хайха, якого прозвали «Білою смертю». Цей невеличкого зросту 33-річний суомі, озброєний звичайною (без оптичного прицілу) гвинтівкою Мосіна, знищив 542 червоноармійця! Не випадково «кукушок» противника росіяни у полон не брали — розстрілювали на місці, без церемоній. Гіркий досвід боїв у Карелії підштовхнув сталінське керівництво до прийняття відповідного рішення, і на початок Великої Вітчизняної війни в стрілецьких дивізіях РСЧА вже налічувалося по 222 штатні снайперські гвинтівки.

ПЕРЕДОВИКИ «СОЦІАЛІСТИЧНОГО ЗМАГАННЯ»

Вважається, що першим особистий бойовий рахунок відкрив ленинградський ополченець Феодосій Смолячков. Загинув він у січні

Статистика Другої світової війни свідчить, що для знищення одного воїна витрачалося 25 000 набоїв. Снайперу ж для цього вистачало лічених патронів.

1942 р., але до того встиг знищити 125 вояків вермахту і започаткувати змагання кращих стрільців. Цей рух дуже швидко набув масовості. Він став справжнім кошмаром для гітлерівців. Так, старшина Вежлівцев з листопада 1941 по січень 1942 року відзначився 134-ма влучними пострілами, старший сержант Семенов записав на власний рахунок 218 убитих ворогів, старшина Григор'єв — 300, а гвардії лейтенант Василь Голосов — 422, у тому числі 70 ворожих снайперів. Один із учасників Сталінградської битви — Василь Зайцев повернувся з війни, маючи на особистому рахунку 242 знищених солдата вермахту, а «найрезультативнішим» з-поміж колег (494 влучення!) називають Миколу Ільїна, який загинув у битві на Курській дузі влітку 1943 року.

Радянська школа снайперського мистецтва була визнана однією з кращих у світі. І не лише завдяки окремим особистостям, а й через запроваджені на фронті форми й методи масової підготовки влучних стрільців. Майбутніх винищувачів живої сили ворога готували на спеціальних курсах, прямо на передньому краї. Кожний з майстрів влучного вогню вишколив десятки, а дехто й сотні професіоналів. Їхній загальний внесок у Перемогу важко переоцінити. Офіційна статистика Другої світової війни свідчить: для знищення одного ворожого воїна витрачалося близько 25 000 набоїв, тоді як снайперу для цього вистачало одного, максимум двох патронів.

НАЩАДКИ ТРАППЕРІВ

До 1975 року навчальні центри снайперів у збройних силах США створювалися тільки під час світових війн, бойових дій у Кореї і В'єтнамі, а потім розформовувалися. Нині школи снайперів-розвідників є у кожній дивізії морської піхоти. Щоб стати курсантом такого підрозділу, кандидат складає спеціальний тест на уміння орієнтуватися

на незнайомій місцевості вночі. Той, хто зумів знайти всі контрольні пункти і вклався у визначені нормативи, зараховується на навчання. Протягом року одна школа проводить чотири випуски по 40 чоловік, термін вишколу — 11 тижнів. Таким чином, у кожному батальйоні МП комплектується розвідувальний взвод — 17 бійців, вісім з них мають снайперську підготовку.

І ШВЕЦЬ, І ЖНЕЦЬ, І НА СОПІЛЦІ ГРАВЕЦЬ

Незважаючи на досить короткий термін навчання, курсанти снайперських шкіл отримують відмінний вишкіл. Так, на теорію і практику тактичних дій відводиться всього 32 години. Проте за цей час опановуються не лише методи роботи у парі проти регулярних військ чи партизанських формувань ворога, а й вивчаються основи боротьби зі снайперами противника, набуваються навички дій у ворожому тилу в складі розвідувальної групи з метою її вогневої підтримки.

Згідно зі статутом МП США, снайпер може бути не тільки розвідником-спостерігачем, а й передовим артилерійським коригувальником чи авіаційним навідником. Кожний курсант наприкінці навчання має виконати вправи з коригування вогню дивізійної і корабельної артилерії, а також наведення на ціль штурмовика чи гелікоптера. Складання заліку передбачає застосування до 10 снарядів та авіаційних боеприпасів.

За програмою вишколу 27 годин витрачається на заняття з планування операцій у тилу ворога — на рівні командира відділення. У збройних силах США підрозділи сухопутних військ, сил спеціальних операцій (ССО), МП і розвідників-диверсантів ВМС навчають діям в рейдових операціях відповідно до статутів та настанов, напрацьованих за єдиною методикою. Це значно спрощує підготовку фахівців різних родів військ і полег-

Девіз снайперських шкіл морської піхоти США: «У власному поті не потонеш».

шує подальшу взаємодію комбінованих розвідгруп. Отож за будь-яких умов рядовий піхотинець, озброєний гвинтівкою з оптичним прицілом, здатний адекватно оцінити реальну обстановку і скласти відповідний план виконання завдання для своєї пари.

Керівництво спеціалізованих шкіл вважає, що їхні курсанти повинні уміти орієнтуватися на місцевості не тільки за допомогою компаса чи супутникової апаратури топографічної прив'язки, а й використовуючи природні орієнтири, прикмети, підраховуючи власні кроки. Наприклад, для фіксації пройденої відстані рекомендовано, прив'язавши до одягу мотузку, через кожні сто пар кроків робити на ній вузол або ж перекладати невеличкі камінчики з однієї кишені до другої. Інструктори з орієнтування наполягають на тому, що вивчення топографічних карт є малоефективним, вимагає багато часу і добре розвиненої просторової уяви. Отож, щоб краще і швидше запам'ятовувати місцевість, правнуків тих, кого Фенімор Купер називав слідопитами, змушують будувати макети ландшафту відповідно до тих самих карт чи аерофотознімків.

Окрім того, важливе місце у вишколі курсантів посідають заняття, на яких вони набувають навичок спостереження і роботи на засобах зв'язку. Оскільки інформація, яку добувають снайпери, здійснюючи пошук цілей, може виявитися важливою для вищого командування і її необхідно терміново передати у штаб, майбутніх майстрів влучного вогню навчають правилам радіообміну в телефонному режимі та експлуатації радіостанції в комплекті з блоком шифрувальної апаратури зв'язку.

«РОДЗИНКИ» ЖАНРУ

Окремим курсом у підготовці нащадків «Вірджинських стрільців» є мистецтво маскування — вибір і облаштування прихованих вогневих позицій, уміння робити це непомітно для ворога. При цьому не рекомендується влаштовуватися

на деревах, оскільки звідти важко зникнути непоміченим. Після пострілу, аби не викрити себе (блиск гільзи, що вилітає з патронника), снайпер повинен уміти зводити затвор великим пальцем руки і долонею ловити її. Окрім того, в якості сошок для упору при стрільбі курсанти вчаться використовувати обрізане гілля, зв'язане мотузкою, шити чохли для гвинтівки з штанив польової камуфльованої форми, обтягнутих шматком артилерійської маскувальної сітки і прикріпленіх до неї рослин.

Однією з фігур «вищого пілотажу» в курсі маскувальних дисциплін є виготовлення так званого костюму «гілі». Куртка вивертається назовні так, щоб кишені залишалися з внутрішнього боку. Зі спини вирізається більша частина, а натомість вшивається сітчастий матеріал — для вентиляції. Ззаду на спину, плечі, рукава і штани нашиваються обрізки маскувальної сітки, а на лікті, передню частину штанив та куртки — брезент. До верхньої частини головного убору з козирком також пришивають маскувальну сітку, яка прикриває спереду лице і груди, а ззаду — потилицю і плечі. Лицьовий бік сітки, який називають «чадрою», — на вогневій позиції снайпер накидає поверх прицілу гвинтівки.

Завершується вишкіл спорудженням складних вогневих позицій на кшталт схронів. На тильному боці обривистого берега річки, гребені висоти чи залізничного насипу обладнують вхід у вигляді люка, потім виривають печеру і встановлюють підпори. З фронту обладнують дві амбразури, захищені бронежилетами або поліетиленовими мішками з піском. Усередині схованка має бути досить просторою — щоб вистачало місця не лише для зручного прицілювання, а й для роботи на радіостанції, відпочинку та задоволення природних потреб. Вимоги до маскуванню такої засідки дуже високі — вона має органічно злитися з навколишнім ландшафтом.

У цілому програмою навчання основам маскування відводиться

115 годин. Щоб отримати залік з цієї дисципліни, необхідно протягом 4-х годин дев'ять разів непомітно для інструкторів перетнути відкриту ділянку місцевості (800 м), збудувати кілька укриттів різного типу і здійснити холостий постріл з дистанції не більш як 200 м до мішені.

ЩАСЛИВЧИК ДЖО

Найбільше часу (155 годин) відводиться на вогневу підготовку. Протягом занять, проведених на стрільбищі, кожний курсант вистрілює не менше 1000 набойів з відстані 300–1000 м по стаціонарних мішенях і тих, що з'являються й рухаються. Кваліфікаційні стрільби проводяться наприкінці так званого «пекельного тижня» — підсумкових п'яти днів польових навчань. Виснаженому попередньою мушкетерою снайперу необхідно відстріляти з гвинтівки M40A1 три серії по 25 набойів у прямокутну мішень розміром 50 x 100 см з відстані 760 м. Влучити треба не менше 20 разів.

Щодо самого «дембельського акорду» випускників, то починається «П'ятиденка» з виходу до місця її проведення. Одразу після прибуття — чотири години на залік з маскування, за ним — стрільби. Потім курсанти отримують і вивчають навчально-бойове завдання, споруджують макет місцевості, складають план і наказ на проведення розвідувальної операції. За теорією йде практика — вихід у заданий район, спорудження і маскуванню позиції для стрільби вночі і, нарешті, складання рапорту про здійснену операцію. Після отримання нового завдання все повторюється, і так протягом п'яти днів. Не дарма девізом снайперських шкіл морської піхоти США є: «У власному поті не потонеш».

Лише близько 50 відсотків з тих, кому пощастило потрапити на навчання, успішно його закінчують. Проте відрахування зі школи не позначається негативно на подальшій службі вояка. Вже те, що солдата свого часу направляли до школи снайперів морської піхоти, засвідчує його високий професіоналізм.

«МІЧУРІНСЬКА» СЕЛЕКЦІЯ

В українському війську спеціальність снайпера також вважається почесною і престижною. Нині штатні посади фахівців цього профілю

Українська методика вишколу снайперів мало чим поступається закордонній: кожний борець протягом зборів вистрілює 500–700 набоїв.

є не лише у звичайних підрозділах механізованих з'єднань сухопутних військ. Кілька років тому у бригадах, що входять до складу об'єднаних сил швидкого реагування, були сформовані окремі снайперські роти по 15–25 чоловік кожна. Щоб отримати право служити в такому підрозділі, наші вояки проходять не менш ретельний відбір, аніж їхні колеги з іноземних армій.

Можливих кандидатів у снайпери командири підрозділів визначають одразу ж після прибуття в частину молодого поповнення. Насамперед звертають увагу на солдатів, які мають спортивні розряди, ходили на полювання і володіють деякими навичками поводження зі зброєю, а за характером витримані і спокійні. Важливим фактором є стан здоров'я — під час медичного обстеження бійців зі слабким зором, нестійкою нервовою системою виключають зі списку можливих претендентів.

Певного значення в селекції майбутніх снайперів надають виконанню початкової вправи з автомата. Кучність влучень після відомих кожному новобранцю перших за службу трьох одиничних пострілів також враховується командиром при прийнятті відповідного рішення. Цікавим є один із рекомендованих варіантів фізіологічного обстеження кандидатів — замість проведення іспитів за тестами перевіряють їхню зорову пам'ять і уміння спостерігати. Для цього в смугі 200 x 1000 м установлюють десять малопомітних цілей. Бажаючи здобути снайперський фах дають 10 хвилин для їх виявлення, після чого пропонують піти в укриття. Тим часом керівник заняття переставляє половину об'єктів в інші місця і додаткову їх маскує. Якщо при повторному спостереженні солдат знайде всі цілі і виявить переміщення не менше трьох із них, вправа вважається виконаною, і він допускається до подальшої підготовки.

Перший етап підбору кандидатів у снайпери завершується вправою з вогневої підготовки: три пробних і десять залікових пострілів з автомата на дальність 100 м з положення лежачи по визначеній мішені.

БОЧКА МЕДУ...

Процес початкової підготовки вітчизняних снайперів, на відміну від



їхніх заокеанських колег, триває не 11 тижнів і відбувається не в спеціалізованих навчальних підрозділах. Натомість на базі кожного механізованого з'єднання з початком нового періоду бойового вишколу проводяться місячні збори перспективної молоді, де остаточно визначається фахова придатність вже призначених на відповідні посади вояків.

За словами полковника Віктора Бобка, начальника групи вогневої підготовки Головного управління бойової підготовки ГК СВ Збройних Сил України, часу, відведеного на проведення занять зі снайперами, вистачає для того, щоб «підтягнути» їх до певного професійного рівня. Пояснюється це тим, що наших солдатів, озброєних гвинтівкою СГД, згідно з бойовим статутом та іншими регламентуючими документами, передбачається застосовувати насамперед як вузькопрофільних спеціалістів. Тобто їхнє завдання — влучити у ціль, визначену командиром або обрану самостійно. При цьому варто зазначити, що українська методика вишколу снайперів мало чим поступається закордонній. Вона містить найважливіші елементи фаховості влучного стрільця: це і до-

сконале вивчення матеріальної частини зброї та приборів спостереження, уміння приводити гвинтівку до нормального бою, обладнувати позиції в будь-яких умовах, дотримуючись правил маскування, тощо. Але основна увага приділяється власне вогневій підготовці: два–три заняття проводяться щотижня, і в середньому кожний борець протягом зборів вистрілює 500–700 набоїв.

Щодо самих стрільб, то виконуються вони вдень і вночі. А про їхню складність можна судити з такого прикладу. За умовами однієї із вправ, снайперська пара 22-ма пострілами повинна знищити броньковий пак — з відстані 300–350 м, вогневу групу — ручний кулемет і стрілець (400–500 м), ПТКР на вогневій позиції (800–900 м), довгочасну вогневу точку (500–600 м). Мішені з'являються на 30–50 секунд, а вогонь ведеться зі зміною позицій — переповзаючи від однієї до другої, снайпери рухаються почергово, з дотриманням правил маскування і прикриваючи один одного.

...І КІЛЬКА ЛОЖОК ДЬОГТЮ

За висновками фахівців Головного управління бойової підготовки Су-

хопутних військ ЗС України, в цілому налагоджений процес підготовки снайперів відповідає сучасним вимогам. Високі результати у минулому періоді навчання показав особовий склад снайперських підрозділів 72-ї та 24-ї механізованих бригад. Однак ці успіхи нівелюються загальним «сірим» фоном.

Неспроможність деяких командирів усунути недоліки, викладені у діючому наказі Командувача СВ ЗС України «Про вдосконалення системи підготовки снайперів...», аж ніяк не можна пояснити відсутністю необхідних матеріальних засобів чи іншими, в тому числі фінансовими проблемами. Адже йдеться насамперед про низьку якість підбору військовослужбовців на штатні посади снайперів — без урахування їхніх фізичних, волевих, психологічних, моральних якостей та рівня підготовленості. Наголошується на недостатній вимогливості командирів до організації та проведення занять, слабкій методичній підготовленості керівників, низькій навченості особового складу веденню влучного вогню зі штатної зброї в різних умовах, особливо вночі та у горах.

З іншого боку, існує низка факторів, які об'єктивно не сприяють покращанню ситуації. Наприклад, жодний військовий навчальний заклад України не випускає офіцерів-командирів снайперських підрозділів. Інша проблема — моральна та фізична застарілість обладнання стрільбищ; підйомників та іншої апаратури мішеневих полів. Тим механізмам, що експлуатуються донині, вже виповнилося по 30–40 років і замінити їх нічим — вітчизняний виробник такого устаткування не випускає, а купувати його за кордоном — нам не по кишені. Не набагато кращим є стан справ із забезпеченістю особового складу маскувальними костюмами. А їх у кожного бійця має бути аж три комплекти — зимовий, весняно-осінній і літній. Втім до таких негараздів нашим військовослужбовцям не звикати. Деякі «народні умільці» шиють снайперський «прикид» власноручно — з простиррад, зношеної польової форми та шматків маскувальної сітки.

Тобто все майже як у американців...

Підполковник Іван СТУПАК



ПОДВІЙНИЙ СТАНДАРТ

СТРАХОВОГО ПОЛІСУ

У разі загибелі українського військовослужбовця сума страховки значно менша від тієї, що виплачується у будь-якій іншій силовій структурі

ЖИТТЯ — КОПІЙКА?

Багато нагальних проблем сьогодення започаткувалися ще в період становлення України як суверенної держави. Так, Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їхніх сімей» набув чинності в 1992 р. Згідно з цим законом, у тому ж році була прийнята постанова Кабміну «Про умови державного обов'язкового особистого страхування військовослужбовців і військовозобов'язаних, призваних на збори, і порядок виплат їм та членам їхніх сімей страхових сум». Отже, держава взяла на себе зобов'язання щодо страхування своїх військових на випадок загибелі або смерті, поранення чи захворювання, отриманих ними в період проходження служби. Максимальна страхова сума була визначена у розмірі 100-кратного прожиткового мінімуму. Відтоді ця норма неодноразово переглядалася, а з 2003 р. складає 8500 грн.

НОВИЙ — НЕ КРАЩИЙ

Законодавче підґрунтя страхування військовослужбовців існувало й раніше. Так, у 1990 р. Рада Міністрів колишнього СРСР прийняла постанову «Про державне особисте страхування військовослужбовців і військовозобов'язаних, осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ», згідно з якою військовослужбовці підлягали страхуванню не тільки на період проходження військової служби, а й протягом одного року після звільнення. При встановленні інвалідності, пов'язаної з проходженням служби, інвалід I групи отримував 15 тис., II групи — 10 тис., III групи — 5 тис. крб. Якщо в період служби військовослужбовець отримував тяжке поранення, держава виплачувала йому 1 тис. крб., а при легкому — 500 крб. Страхова сума на випадок загибелі (смерті) застрахованого становила 25 тис. крб.

Однак постанова Ради Міністрів колишнього СРСР аж ніяк не задовольняла українських парламентарів. За принципом «нехай гірше, аби інше» тодішні народні обранці докорінно змінили умови державного страхування військовослужбовців. Але, на жаль, не на краще.

СИНИ ТА ПАСИНКИ

Можливо, не було б так прикро, що наша незалежна держава оцінила життя своїх військовиків нижче, ніж за радянських часів, аби не подвійні стандарти. Адже, наприклад, працівник міліції сьогодні застрахований на суму 100 тис. грн., митник — на 80 тис., прокурор — на 70 тис., суддя — на 190 тис., а народний депутат — аж на 260 тис. грн! Виникає запитання: чому життя людей, які перебувають на державній службі, оцінюється в залежності від того, в якому відомстві вони служать?

Через те що закони про соціально-правові гарантії приймалися під кожен силову структуру окремо, деякі силовики, лобіюючи власні інтереси в парламенті, домоглися, що життя їхніх співробітників було застраховане на суму в десять річних окладів.

Однак було б несправедливо звинувачувати в усьому лише парламент. Так, протягом 2000–2002 рр. Верховна Рада тричі голосувала за нову редакцію Закону «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їхніх сімей», у якому була закладена норма страхування — десять річних окладів. І тричі президент Кучма накладав на нього вето. Напевно, це було зумовлено бажанням зекономити кошти. Але чи виправдовує себе та-

Українським військовослужбовцям у складі Миротворчих Сил ООН, на відміну від їхніх колег, які служать в Україні, компенсаційні суми сплачуються протягом одного року з дня смерті (загибелі), поранення, контузії, травми або захворювання, отриманих при виконанні обов'язків військової служби. Якщо протягом цього року миротворцю-інваліду була встановлена інвалідність більш високої групи, а також у разі його смерті, сплачується різниця у розмірах компенсаційних сум. Однак дія закону про державне обов'язкове особисте страхування не поширюється на військовослужбовців-миротворців.

ка економія, коли при цьому нівелюються моральні принципи.

Як, скажіть, пояснити матері загиблого солдата, що за життя її сина держава готова виплатити 8500 грн., тоді як родина міліціонера у разі його загибелі отримає в двадцять разів більше? Прикро, що держава поділила своїх синів на рідних та пасинків. Надаючи привілеї одним, вона ставить військову службу в ряд неprestижних.

«ОРАНТА» ВАШИХ МРІЙ

Однак не лише законодавча база потребує змін. Непроста ситуація

Чому життя людини, яка перебуває на державній службі, оцінюється в залежності від того, в якому відомстві вона служить?



склалася й з отриманням військово-службовцями страхових коштів. Так, згідно з тією ж постановою Кабміну від 1992 р., державне обов'язкове страхування військовослужбовців здійснюється через акціонерну страхову компанію «Оранта» за рахунок коштів держбюджету, що виділяються міністерству оборони. Тобто «Оранта» є технічним виконавцем при виплаті страхових сум. За це вона отримує 6% від фінансової операції.

Щоб отримати страховку, військовослужбовцям доводиться співпрацювати з двома цивільними структурами — медико-соціальною експертною комісією (МСЕК) та «Орантою». Як показує практика, з моменту оформлення документів і до отримання страхової

зібрати та доправити їх до «Оранти», то це аж ніяк не гарантує, що невдовзі вони отримають страховку. Річ у тому, що минулого року на страхові виплати бюджетом було виділено лише 13,9 млн грн., а це вдвічі менше від потреби.

ГРОШЕНЯТА РАХУЮТЬ ВОСЕНИ

Виживання приватних страхових фірм в умовах жорсткої конкуренції — справа не проста. Аби залишатися «на плаву», їм необхідно мати надійне джерело клієнтів. І армія для цього — ідеальний варіант.

В розпал призовної кампанії у приватних страховиків розпочинаються свої «жнива»: треба встигнути за найкоротший термін залучити якомога більше фінансових

жбу далеко від місця призову, можна не перейматися санкціями за несплату страхової суми. Звісно, у строковика залишається надія отримати страховку вже після служби в армії, але чи до того буде вчорашньому солдату, який нарешті повернувся додому?..

НАЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ МИРОТВОРЧОГО СТРАХУВАННЯ

Нині страхування українських миротворців здійснюється за світовими стандартами. Ще в 1994 р. відповідною постановою Кабінету Міністрів України були затверджені положення про порядок виплати компенсаційних сум військово-службовцям, які стали інвалідами, а також членам сімей військовиків, які загинули при виконанні обов'язків військової служби у складі Миротворчих Сил ООН. Компенсаційні суми виплачуються Пенсійним фондом України в таких розмірах: у разі загибелі або смерті військовослужбовця — 105 тис. дол. США, при встановленні I групи інвалідності — 65 тис., II групи — 55 тис., III групи — 40 тис. дол.

Однак і тут сталися певні зміни. 3 липня 1997 р. резолюцією Генеральної асамблеї ООН були введені в дію нові ставки виплат у разі смерті або інвалідності військового персоналу, що бере участь в операціях ООН з підтримання миру. Так, сьогодні рідним померлого (загиблого) миротворця ООН виплачує 52 тис. дол. США. В українському ж законодавстві ця сума поки що залишилася без змін і становить 105 тис. дол. Отже, в такому випадку, Україна повинна доплачувати 53 тис. дол. із власного бюджету. І це, мабуть, єдиний позитивний момент з точки зору військового користувача страховою послугою.

Р. С. Коли верстався номер, стало відомо, що завершується узгодження проекту Закону України «Про правовий статус військовослужбовців, державні гарантії прав та соціального захисту їх і осіб, звільнених з військової служби, та членів їхніх сімей» з центральними органами виконавчої влади. По суті, він і має замінити існуючий, але, на жаль, недосконалий Закон України «Про соціальний захист військовослужбовців та членів їхніх сімей». Тож поживемо — побачимо.

Як показує практика, з моменту оформлення документів і до отримання страхової суми може пройти рік і більше.

суми може пройти рік і навіть більше.

Відділи медико-соціальної експертизи, як і філіали «Оранти», знаходяться у великих містах. Тому військовослужбовці, які проходять службу у віддалених гарнізонах, стикаються з численними проблемами при оформленні документів. При цьому страждають насамперед військовослужбовці строкової служби, які не можуть відірватися від виконання службових обов'язків для проходження комісії та підготовки необхідних паперів. Однак якщо їм і вдасться

донорів із числа майбутніх воїнів. Тут активно допомагає військове керівництво, яке «переконливо радить» призовникам застрахуватися від «несподіванок» суворого армійського життя.

Оскільки обізнаність багатьох новобранців у питаннях страхування досить поверхова, страховикам не доводиться докладати значних зусиль. На перший погляд, ідея здається не такою вже й поганою. Новобранцям пропонують застрахувати себе від нещасних випадків під час служби. У залежності від суми страхування, треба сплатити від 10 до 100 грн. Навіть якщо зайва сотня знайдеться не в кожного, то 10–15 грн. готові викласти мало не всі.

Прикро, але майже ніхто з новобранців не знає, що його на період служби в армії страхує держава. До того ж приватне страхування військовослужбовців-строковиків має певні особливості, на яких добре розуміються страхові агенти. У більшості випадків солдат, скажімо, через службову зайнятість, не має можливості оформити необхідні документи для отримання страхового полісу. Трапляються випадки, коли компанії просто не виконують своїх зобов'язань. Розрахунок у них простий: знаючи, що застрахований проходить слу-

Держава страхує військовослужбовця на період проходження ним служби. Тому страхова сума виплачується незалежно від того, де була отримана травма — на службі чи у позаслужбовий час. Проте існують винятки. Так, страхові суми не виплачуються: якщо травма настала у зв'язку зі скоєнням застрахованим навмисного злочину або він отримав ушкодження внаслідок дій у стані алкогольного, наркотичного або токсичного сп'яніння; якщо травма є наслідком навмисного заподіяння застрахованим собі тілесного ушкодження.

Підполковник Олег МАТЕНКО

II МІЖНАРОДНА СПЕЦІАЛІЗОВАНА ВИСТАВКА

ЗБРОЯ ТА БЕЗПЕКА

21-24
вересня
2005 р.

- Бойова зброя
- Спортивна, мисливська зброя і боєприпаси
- Військова техніка
- Модернізація і ремонт бойової техніки й озброєння
- Системи цілевказівки і керування озброєнням
- Засоби виявлення і нейтралізації вибухових речовин
- Устаткування для прикордонного і митного контролю
- Спеціальні технічні засоби для підрозділів міліції
- Технічні засоби розвідки і контролю, криміналістична техніка
- Засоби забезпечення охорони
- Засоби зв'язку, автоматизації і захисту інформації
- Обмундирування. Екіпірування. Амуніція. Спецматеріали
- Спеціальні транспортні засоби
- Технології і техніка подвійного застосування
- Інноваційні проекти, наукові технології і розробки



Україна, Київ
МІЖНАРОДНИЙ ВИСТАВКОВИЙ ЦЕНТР
Броварський пр-т, 15, М "Лівобережна"
тел./факс: (044) 201-11-64, 201-11-63
e-mail: zbroya@iec-expo.com.ua
www.iec-expo.com.ua
www.tech-expo.com.ua

Генеральний
інформаційний
партнер:

Генеральні
медіа
партнери:

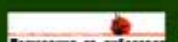
ОРГАНІЗАТОРИ:
Міністерство внутрішніх
справ України
ДП «Форт-Ресурси»
ЗАТ «Міжнародний
виставковий центр»



Патронат: Кабінет Міністрів України
ЗА ПІДТРИМКИ:

Міністерства оборони України
Міністерства України з питань
надзвичайних ситуацій
Міністерства промислової політики України
Державної прикордонної служби України
ДК «Укрспецекспорт»

Інформаційна підтримка:



ВІЙСЬКО

УКРАЇНИ





Фото Вадима Ковальова



ПЕЛЕНА ЗАБУТТЯ

НА ПРАПОРІ ПЕРЕМОГИ

7 квітня 1945 р. спеціальні прапори для піднесення їх над рейхстагом вручили кожній із 9 дивізій, які штурмували центр Берліна. 30 квітня, під час другого штурму о 21.50, бійці 1-го стрілецького батальйону 756-го полку розвідники сержанти Єгоров і Кантарія, а також молодший політрук лейтенант Олексій Берест встановили на куполі рейхстагу червоний Прапор Перемоги.

Тоді наш земляк не отримав заслужену нагороду за свій подвиг. І лише через 60 років, у переддень Свята Перемоги, Указом Президента України Олексію Бересту було присвоєно звання Героя України (посмертно).

ЯК ЦЕ БУЛО

Ніхто не сумнівався, що Берлін буде взято Червоною Армією і що одним серед останніх вузлів оборони впаде рейхстаг. Командування надавало дуже важливого значення піднесенню Прапора Перемоги. Ще 7 квітня за рішенням військової ради 3-ї ударної армії, якою командував генерал Кузнецов, було заготовлено дев'ять прапорів — за кількістю дивізій, які готувалися до штурму рейхстагу. Честь піднести прапор Перемоги випала бійцям першого батальйону 756-го полку 150-ї стрілецької дивізії, які після другої спроби штурму прорвалися до верхніх поверхів рейхстагу. Цей момент зафіксований фронтовою кінохронікою: група солдатів біжить сходами, а двоє закріплюють прапор на фронтоні.

У ті дні газети прикрасило фото: Прапор Перемоги майорить над куполом рейхстагу біля кінної скульптури. Вранці 1 травня його сфотографували з літака. Того ж дня цей прапор збила німецька зенітка, але його встановили знову. 3 травня історичний прапор над рейхстагом замінили іншим, а перші герої штурму — Єгоров і Кантарія разом з командиром батальйону Неустроевим мали доставити його літаком до Москви.

Росіянин — комсомолец Михайло Єгоров і безпартійний грузин Мелітон Кантарія стали Героями Радянського Союзу. Цілоком заслужено, адже вони були на куполі рейхстагу. А разом із ними там був їхній командир — лейтенант Олексій Берест, який і древко до ноги бронзового коня ремнями прикріпив.

Стривайте, а як же мати-історія? Кадри фронтової кінохроніки? Для кінооператорів, які прибули на місце події 2 травня, сцену бою та піднесення прапора організували. І тоді на куполі рейхстагу лейтенанта Береста справді не було.

ЯК ЖЕ БУЛО НАСПРАВДІ?

На початку 60-х років Олексій Прокопович Берест надіслав листа до «Комсомольської правди». Тоді його не опублікували, бо «сперечатися з історією» годі було й думати, проте журналісти «Комсомолки» зробили все можливе, щоб ця історія набула розголосу. Згодом про подвиг Олексія Береста писали «Труд», «Известия», «Сегодня» та багато інших видань.

«Переді мною командуванням було поставлене завдання забезпечити піднесення Прапора Перемоги. У стрімкому ривку ми увірвалися в прохід, що відкрився в центральній частині будинку, двері якого були підірвані гранатою. У цей час за моєю участю прапороносці — товариші Кантарія та Єгоров закріпили армійський прапор № 5 на одній з колон центрального входу до рейхстагу о 14.30 дня 30 квітня».

Берест розумів, що прапор, закріплений на колоні, — це зовсім не той Прапор Перемоги, який майорить над рейхстагом, — так реконструював події того дня у «Комсомолці» журналіст Аркадій Южний. Близько 22-ї години того

ж дня Берест наказав командирові відділення Щербині відібрати десять бійців для прикриття при перенесенні прапора на фронтон. «Товариші Кантарія та Єгоров відкріпили прапор від колони і за підтримки вогнем ми почали підніматися гвинтовими сходами. Внаслідок артилерійських обстрілів сходи в окремих місцях були зруйновані, перепони нам вдавалося долати шляхом утворення живої драбини: ставав я, на мене — Кантарія, а на нас — Єгоров. І о 22.50 наш радянський Прапор Пе-



Лейтенант Олексій Берест ремнями прикріпив древко Прапора Перемоги до ноги бронзового коня.

ремоги замайорів на фронтоні рейхстагу» — так писав Берест у своєму листі.

Журналісти схильні прикрашати дійсність. «Берест розумів» — це хороша, але трохи неточна мотивація для подвигу. В «Российской газете» напередодні 55-річчя Перемоги були надруковані спогади командира батальйону Степана Неустроева: «Пам'ятаю, як кричав командир 756-го полку Зінченко: «Де прапор? Не на колоні він повинен бути. Нагору треба, на дах рейхстагу! Щоб усі бачили!»

...Минуло більше години. Думали, що живим ніхто не залишився. Аж раптом бачимо: на фоні скляного купола рейхстагу танцюють трое. Зрозуміло, не з радощів. Просто коли рухаєшся, менша ймовірність потрапити під кулю. А збоку здавалося, що солдати нагорі виконують якийсь скажений танок».

Однак це ще не була остаточна перемога першого батальйону. У приміщеннях рейхстагу знаходилося багато німців, які вперто оборонялися. О 4-й ранку 1 травня Олексія Береста розбудив командир роти Сянов і доповів, що німці погодилися на переговори, але тільки з офіцером, який має звання не нижче полковника.

Тоді в рейхстазі найвище звання мав комбат — капітан Неустроев, сухорлявий і невисокий. Він побоювався, що німці не повірять, ніби перед ними — найвищий чин Червоної Армії. Тому вирішили, що роль «полковника» зіграє кре-

мезний лейтенант Берест. Неустроев пішов з Берестом як «ад'ютант».

Берест запропонував німцям скласти зброю в обмін на життя. Німецький штандартенфюрер заявив, що капітулювати повинні «рус зольдатен».

«Я в ультимативній формі звернув його увагу, що наша бесіда відбувається не в Москві, а в Берліні, і я не для того сюди прийшов, щоб здаватися, — згадував Берест. — Коли ми вже вийшли до вестибюля, есесівський офіцер вистрелив мені у спину, але не влучив».

Коли Берест, вистрілявши обоими з двох пістолетів, стояв за статуєю кайзера Вільгельма, на нього накинута два німці. Лейтенант ударив по голові одного з нападників. Той впав на підлогу. Але другий схопив Олексія за горло. На допомогу Бересту підскочив солдат з гранатою, розмахнувся... і випадково вдарив свого лейтенанта по спині. Граната вискочила з руки і дзигною закрутилася на підлозі. «Я миттєво відірвав від себе чіпкі руки ворога, трохи підняв його і кинув на гранату. Вона вибухнула, розірвавши німця на шматки, а мені осколком поранила ногу. Бійці перенесли мене до кімнати, нашвидкоруч перев'язали й побігли. Я зарядив пістолет і знову вступив у бій».

Таким був цей історичний день піднесення Прапора Перемоги над рейхстагом.

«А ШТО СКАЖИТ ТОВАРИЩ ЖУКОВ?»

У травні 1946 р., до першої річниці Перемоги звання Героя Радянського Союзу було присвоєне п'ятьом: капітану Василю Давидову, сержанту Михайлу Єгорову, молодшому сержанту Мелітону Кантарії, капітану Степану Неустроеву і старшому лейтенанту Костянтину Самсонову. Олексія Береста в цьому списку не було. Чому?

Степан Неустроев писав у різні військові інстанції, приїжджав до свого колишнього підлеглого Олексія Береста в гості і, випивши «фронтові сто грамів», знімав свою Зірку Героя і казав: «Візьми, я тебе благаю! Це — твоя».

Степан Неустроев не дослужився до високих чинів, але був справжнім фронтовиком. А історична неправда палила груди. І він почав добиватися правди. У своїх спогадах Неустроев розповів про першу зустріч прапороносців (вона відбулася на дачі Сталіна у Сухумі, де знімали фільм «Прапор Перемоги», який так і не вийшов на екрани. Федір Зінченко, перший комендант узяттого рейхстагу, про свій історичний наказ пригадував: «Я покликав Єгорова і Кантарію до вікна. Бачите купол? Ось там має бути прапор». А Степан Неустроев додав: «Аби було надійно, вирішили послати Береста. Він дійде обов'язково».

На тій зустрічі Мелітон Кантарія, уже прославлений і «канонізований», не дивлячись у вічі своєму комбатові, сказав: «Прапор прикріпили до колони. Через якийсь час поставили інше завдання — Бересту, мені та Єгорову пробратися на купол рейхстагу. Завдання Береста — охороняти Єгорова і Кантарію. Ми пробралися на покрівлю. Показали прапор, щоб усі бачили. Він до кінця пройшов з нами».

На тій зустрічі було вперше згадано Олексія Платоновича Береста, сумчанина, мимо якого пролетіла Зірка Героя Радянського Союзу. Згадано вже після його героїської смерті.

Степан Неустроев у 70-ті роки через музей Збройних сил СРСР розшукав воєначальників, які були причетні до тих подій. Генерал-полковник у відставці Телегін, член військової ради 3-ї ударної армії, охоче зустрівся зі Степаном

Неустроевим і за чаркою коньяку сказав:

— Жуков викреслив із списків Береста. Георгій Костянтинівич не любив політпрацівників... Написали б у реляції тільки «заступник командира батальйону» — Берест би пройшов. А «з політчастини»...

За свій подвиг на куполі рейхстагу Олексій Берест нагороду одержав — орден Червоної Зірки. Наказ про нагородження підписали командарм Кузнецов і член військової ради армії Телегін. Тому генерал за собою провини не відчував — він Береста нагородив...

НА ПАРАДІ

Прапор Перемоги на літаку Лі-2 доставили до Москви, де відбувалися генеральні репетиції Параду Перемоги. З усіх фронтів викликали Героїв Радянського Союзу, від генералів до рядових. Перевдягли в парадні однострії і — щоденна муштра.

За сценарієм свято Перемоги мав відкривати парад. Зведений полк Героїв Радянського Союзу повинен був нести фашистські штандарти і прапори й кидати їх до підніжжя Мавзолею В. І. Леніна. А потім — загальний марш із рівнянням на лінійних. Цей парад приймає вождь усіх народів Сталін, його знімає для всього світу кінохроніка союзників і навіть нейтральних держав. А за парашетом Мавзолею стоять маршали-переможці. Це до їхніх ніг кидають Герої Радянського Союзу фашистські штандарти. До ніг переможців, і перший серед них — Жуков, на думку якого зважав Сталін: «А што скажит товарищ Жюков?»

Про це розповіла газета «Сегодня». І уявіть собі останні репетиції, за якими спостерігає маршал Жуков. За попереднім сценарієм парад мав приймати генералісимум Сталін. На коні. Але з'ясувалося,

що він — не дуже вправний вершник, а приймати парад в автомобілі на той час було порушенням Стройового статуту. І Сталін доручив цю справу Жукову.

На генеральній репетиції капітан Неустроев збиває крок перед трибуною Мавзолею. На війні він був п'ять разів поранений і двічі — в ноги. Жуков розлютився. «Заміни-ти!», — скомандував маршал.

Неустроева перевели на далекі трибуни. Перший Парад Перемоги відбувся без Прапора Перемоги, а також без прапороносців — Єгорова і Кантарії. Їх якраз тоді перевіряв «Смерш». Перевіряли майже рік. Щодо Неустроева все зрозуміло, він — офіцер і його особова справа в порядку, а ці двоє — хто такі?

Уперше Прапор Перемоги з'явився на параді в Москві 9 травня 1965 р. Ніс його полковник Самсонов, який прапор на рейхстаг не підніс, але одержав за це звання Героя Радянського Союзу.

Олексія Береста не запросили на жодний парад...

ПРОСТИЙ РАДЯНСЬКИЙ ЗЕК

Однак повернемося у травень 45-го року. Війні кінець. Хто поліг — вічна пам'ять, а ми — живі. Живі! Це була найвища нагорода за всю війну.

Відразу після закінчення бойових дій у Німеччині лейтенантові Бересту дають нове призначення. Він став начальником ешелону, який везе в СРСР репатрійованих — тих, хто був депортований під час війни до Німеччини. Після виконання завдання Олексій Берест заїжджає до себе на батьківщину, у село Горяїстівку Сумської області, де він захворів на тиф. Хворого офіцера вивозять до Ростова-на-Дону у військовий госпіталь. Тут він одужав і одружився з симпатичною медсестрою Людмилою, з якою повернувся на місце служби до Німеччини.

Це був, напевно, найщасливіший час у долі Береста. Відслуживши в Німеччині, а потім у Севастополі, він повернувся на батьківщину дружини, у Ростовську область. Але, як «солдат партії», не залишився в Ростові, а виїхав до Неклинівського району — начальником відділу кінофікації. Та минуле не давало спокою. Берест пише, звертаючись до вищого військово-

**Берест,
кинувшись на
колії, виштовхнув
дівчинку з-під
потяга, але сам
відскочити не
встиг...**

го керівництва, і просить, вимагає відновити історичну справедливість, нагадує, що на чолі дванадцяти бійців він увірвався в рейхстаг, підняв прапор, вів переговори з есесівцями, все це підтверджує документами й свідченнями...

Напевно, комусь дуже не сподобалася завзятість провінційного «кіношника». І морозного лютого ранку 1953 р. до будинку Береста постукало лихо: главу родини було заарештовано.

У місцевому кінотеатрі касирка виявилася злодійкою. Сімнадцять чоловік написали до прокуратури, що Олексій Берест до цієї розтрати не причетний. Але слідчий завзято провокував Береста, намагаючись знайти хоч якусь зачіпку. Коли він глузливо процідив: «Треба ще розібратися, де ти був під час війни, може, відсиджувався за чужими спинами?», фронтовик не витримав. Він схопив крісло разом з кривдником і викинув із другого поверху... Підсумок — стаття за хуліганство.

Додому Берест повернувся через 2 роки й 7 місяців.

ОСТАННІЙ ПОДВИГ ПРАПОРНОСЦЯ

Колишній фронтовик і недавній зек Олексій Берест вирішив розпочати нове життя в Ростові, куди й переїхав з родиною — дружиною й двома дітьми. Пішов у робітники: тоді, мабуть, тільки їм не треба було мати чистий паспорт. Працював на комбайновому гіганті «Ростсельмаш» у найважчому цеху — сталеливарному. Незабаром став бригадиром. Але любові влади так і не заслужив. До самої смерті ім'я Олексія Береста було під негласною заборонаю. Лише пізніше, у кіноепопеї «Звільнення», Берест уперше з'явився на кіноекрані. Його зіграв актор Едуард Ізотов — дивовижно схожий на того молодого лейтенанта, що штурмував рейхстаг.

...3 вересня 1970 р. Олексій Прокопович прокинувся веселим, бадьорим, сповненим сил. Ретельно поголився й навіть сховався до перукарні. Начебто відчував... Наприкінці дня Берест зайшов до дитсадку за п'ятирічним онуком і повів його додому. Попереду йшла жінка, тримаючи за руку маленьку дівчинку. Несподівано на переході через залізничні колії



Перший Парад Перемоги відбувся без Прапора Перемоги, а також без прапороносців — Єгорова і Кантарії. Їх якраз тоді перевіряв «Смерш».

дитина вибігла вперед — на неї мчав пасажирський поїзд. Дівчинка заціпеніла від жаху, а Берест, кинувшись на колії, виштовхнув її з-під потяга, але сам відскочити не встиг.

НА ВЕРШИНІ НЕПРАВДИ

Версія про причетність Жукова до несправедливості, вчиненої щодо Олексія Прокоповича Береста, цілком імовірна.

А Георгій Костянтинович був не тільки талановитим воєначальником. Він був ще й грубіяном. Про цю рису його характеру на фронті ходили легенди, та й пізніше полководці згадували про невитриманість Жукова. Він міг дозволити собі не любити політпрацівників, не любив і моряків, тому багато сторінок бойових дій флотів довго були невідомі... І його хазяїн, батько всіх народів Сталін, не дуже любив людей. Коли йому доповідали про великі втрати в боях, він, як правило, відмовчувався.

Але епоха Сталіна скінчилася. І Олексій Берест, і Степан Неустроєв з новою силою добивалися історичної справедливості. Але все — як у мішок з ватою. Чому?

Та тому, що Сталін помер, а справа його жила. Одна людина у цій справі — нуль! Уже Єгоров і Кантарія були названі прапороносцями. Їхні імена — в енциклопедіях і шкільних підручниках. Дати Героя третьому — значить переписувати історію. А це — небезпечно. Бо в тій історії стільки неправди, що зачепає один камінь — і покотиться усе, як з гори. Що, власне, і сталося під час перебудови. «Нову історичну спільність — радянський народ» (як любив говорити Брежнєв) доконала ревізія історії СРСР — нові дані про пакт Молотова–Ріббентропа, про депортації народів, і, звичайно, про масові репресії.

Але Олексій Берест до цих подій не дожив.

Михайло БІДЕНКО

«ОБНИМІТЕСЬ, БРАТИ МОЇ, МОЇ»

Коли йдеться про примирення ветеранів Великої Вітчизняної та воїнів ОУН-УПА, відчайдушний заклик Кобзаря є актуальним як ніколи



Упевнений, що, прочитавши ці рядки, чимало моїх однополчан-українців не зрозуміють і відвернуться від мене. Маю, однак, надію, що вони визнають за мною право мати власну думку (нехай і відмінну від їхньої), адже свідомість формується на основі надбаних знань.

На війні я був рядовим піхотинцем (стрільцем, а потім зв'язківцем дротового зв'язку), пройшов бойовий шлях від Чернігівщини до Бресту: форсування Дніпра (Лютизький плацдарм), Коростень, Новоград-Волинський, Рівне, Броди, Рава-Руська, Львівщина. Отже, перебував у місцях найактивнішої діяльності «буржуазних націоналістів», причому бачив усе зблизька.

...На той час мені, 19-річному юнакові, цей рух видавався незрозумілим і безперспективним. Справді, на що вони розраховували — жменька зерен, кинутих між двома велетенськими жорнами: радянським і німецьким? І було їх не більше півмільйона, та ще й за відсутності єдності. Бандерівці, мельниківці, бульбівці не тільки не знаходили спільної мови, а й навіть знищували одне одного. Деяко зрозумілішим став мені цей феномен значно пізніше. І пояснили його слова, сказані одним із вояків УПА: «Збройно, звичайно, ми не переможемо ворога. Ми всі загинемо, але ми захищаємо честь української нації, і на нашому прикладі будуть виховуватись нащадки». Саме так! Тож хіба це не героїзм, не

патріотизм вищого ґатунку? Отже, вояки УПА свідомо йшли на смерть — честь нації була для них понад усе.

Кажуть — це зграя бандитів. Але ж бандити, злочинці були в усіх арміях (вибачте, і в радянській). І я не повірю, щоб людина, яка сказала наведені вище слова, могла вчинити карний злочин. Одна жінка розповідала мені, що була присутня на центральній площі м. Рівного, коли там страчували (через повішення) трьох «зверхників» ОУН. Вони, із зашморгами на шиях, не стали чекати, коли їх зіпхнуть з кузова вантажівки. Вигукнувши «Слава Україні!», самі кинулися вниз. Тож хіба це не патріотизм, не героїзм? І хіба здатні на таке головорізи-бандити, якими їх зображували і зображують?

Звичайно багатьох із них, «буржуазних націоналістів», система сама спровокувала на боротьбу, поставивши альтернативу: або в далекий ліс (у Сибір, на Колиму, на Камчатку), або в ліс близький. Деякі були мобілізовані, але більшість, мабуть, вибрала свій шлях свідомо і несла хрест на Голгофу в ім'я нехай і не близького майбутнього.

Так, їхня боротьба за Україну залишила глибокий слід в історії нашої держави. Більше того, якщо суверенітет України — це найвища мета, то вони, вояки УПА, були до неї значно ближче, ніж ми — бійці Великої Вітчизняної. Ми боролись з одним ворогом — з гітлеризмом, водночас захищаючи імперію Сталіна. А вони — і з гітлеризмом, і з сталінізмом, і з іншими зазіхаками на суверенітет України. Перед їхньою мужністю і фанатизмом, з якими вони вели боротьбу, треба схилити голову. Посіяне ними півстоліття тому проросло і дало сходи.

А що стосується колабораціонізму, то він був не лише з боку українців. Колабораціоністами були навіть євреї... І не будемо вдаватися до крайнощів: віддаючи данину поваги одним (бійцям УПА), не забуваймо про 27 мільйонів «дітей різних народів», які загинули, і що без такої жертви не було б сьогодні соборної, вільної та незалежної України.

Отже, не слід забувати, скільки загинуло, визволяючи Україну, росіян, українців, грузинів, білорусів, синів та дочок інших народів ко-

ЛЮ ВАС, БЛАГАЮ...»



лишнього Радянського Союзу, тоді як «буржуазних націоналістів» за всі роки війни воювало не більше півмільйона. І все ж їхня війна була визвольною, а отже — справедливою. Дивно, що не розуміє цього (про росіян не говорю) більшість українців похилого віку.

Противники примирення посиляються на п. «С» ст. 6 рішення Нюрнберзького трибуналу: вбивство, знищення й інші жорстокості, застосовані щодо цивільного населення, є злочином проти людності. За нього несуть відповідальність не лише ті, що їх скоїли, а й керівники, організатори, підбурювачі і посібники. То посилайтесь і на Женевську угоду щодо військовополонених. А хто пробував від-

шукати і покарати безпосередніх виконавців, керівників і натхненників, наприклад, масового вбивства польських полонених (беззбройних і беззахисних) офіцерів у Биківні?! А хіба вбивство дітей — нехай членів царської сім'ї, але ж дітей! — не було звірячим? А хто за це був покараний, хоча б презирством? А

львівські Бригідки... То ж, люди, давайте думати широко, не однобоко, і тоді наші висновки теж не будуть такими категоричними!

Це з одного боку. А з іншого... Ледь відчувши «слабину», кинулись «буржуазні націоналісти» руйнувати пам'ятники, перейменовувати вулиці... Хіба ж це від великого розуму? Хіба ж це цивілізовано? Є, звичайно, люди, прізвища яких треба пам'ятати. Це Чкалов, Гагарін, Терешкова, Береговий... Читав і чув різне, наприклад, про Кузнецова, але вважаю (думайте про мене, що хочете), пам'ятник у Рівному йому слід відновити... Подібні радикальні дії викликають несприйняття, спротив, а відтак не сприяють консолідації нашого суспільства, мо-

нолітності держави. І взагалі, пам'ятники не слід руйнувати (яка б не була, але це наша історія), треба споруджувати їх тим, хто був несправедливо забутий або злісно й зумисно замовчуваний...

Чи є серед нас такі, що не люблять Шевченка, не вірять йому? Немає таких! Тож давайте в цей відповідальний момент відгукнемось на його палкий, а б сказав, відчайдушний заклик, просто зойк наболілої душі: «Обнімітесь, брати мої, молю вас, благаю...»

Отже, я за вільну, соборну Україну. Водночас зовсім не схильний обливати брудом те позитивне, що було за радянської влади. А воно було.

Я налаштований погодитись з тим, хто доведе мені, що я помиляюсь. Але доведе переконливо, а не фанатично, галасуючи до нестями, вигукуючи лише: «Вони були бандитами, тому що були бандитами!» «Вони зрадники, тому що зрадники!»

Прислухаймося ж до заклику до порозуміння, до примирення, з яким виступив наш Президент на пленумі Ради Організації ветеранів України. Давайте йти йому назустріч, допомагати. Хіба ж ми для того обирали Президента на Майдані, щоб тепер ставити йому палиці в колеса вже на першому етапі діяльності? Всі ми рівні перед Богом. Тож погортаймо святу Біблію, де настійно проповідується ідея примирення і прощення.

Володимир ХІЛЬЧЕВСЬКИЙ,
колишній солдат Червоної армії,
ветеран Великої Вітчизняної війни



«Українці воювали в різних арміях тільки тому, що не мали власної держави...»

Прочитавши надруковану в журналі «Військо України» статтю пана Муковського «Свято зі сльозами на очах» №3-4 за 2005 рік, я вирішив викласти свої думки щодо участі українського народу в Другій світовій. На мій погляд, висвітлені істориком події не віддзеркалюють всієї правди. У тій війні Україна опинилася між двома хижаками, які прагнули заволодіти іншими народами і поневолити їх, — імперією московською і гітлерівською. Українці були тільки жертвами поневолювачів... Близько 90 відсотків населення України було примусово мобілізоване в Червону армію воювати за інтереси Москви. Чи хотіли того, чи ні, — їх ніхто не питав.

Прикро, що ніхто з бувших червоноармійців не хоче написати правду про так звану «вітчизняну» війну. Чи хтось з Москви бодай один раз згадав, скільки Америка внес-

ла допомоги колишньому Радянському Союзові під час Другої світової війни? Москва і по сьогодні галасує похвалами, як-то вона перемогла нацизм, бо це все, чим вона може годувати своїх людей, щоби надавати величі «Родине». Чи хтось написав у Росії про те, як американські бомбардувальники і вдень, і вночі бомбили Німеччину? Це ж вони знищили німецьку воєнну індустрію.

Нам треба шанувати всіх ветеранів Другої світової, бо українці воювали в різних арміях і то тільки тому, що не мали власної держави. Не можна їх відкидати лише тому, що російська пропаганда ось вже роками годує наш народ брехнею, вихваляючись, що перемога над нацизмом належить Советам.

«У своїй хаті своя правда, і сила, і воля...»

Петро БУНЯК



ЗНАМЕННИЙ ШЛЯХ ВІЙСЬКОВОЇ СВЯТИНИ

Чи можна уявити військовий парад без бойових прапорів? Звичайно, — ні. Навіть сам наказ: «На Прапор — СТРУНКО!» свідчить про непересічне значення цієї святині для будь-якого військового формування.

ЧЕРВОНИЙ КОВПАК НА СПИСІ

У сучасному розумінні прапор — це прикріплене до древка полотнище. Але не всі знають, що, наприклад, у Стародавньому Римі цей військовий атрибут мав дещо інший вигляд. Так званий сегніфер, або сігнум, являв собою жердину з наверхшам. Він був свідченням заслуг римських військових угруповань — легіонів та центурій. А от найвищою нагородою для них було квадратне полотнище з тканини пурпурового кольору, що кріпилося до горизонтальної перекладини під наверхшам. До речі, пурпуровий колір у Стародавньому Римі вважався найпрестижнішим, оскільки процес виготовлення червоного барвника був надзвичайно складним і дорогим.

Ватажок повсталих рабів у Римі Спартак, фрігієць за походженням, також мав власний сігнум. Це був спис із червоним ковпаком — елементом національного вбрання фрігійців. В армії супротивників древко вінчав так званий римський орел. Саме відтоді ця емблема набула поширення в європейській геральдиці.

Географія використання знамен стародавніми народами досить широка. Зокрема, на зображенні корабля часів фараона Рамзеса III також присутній подібний атрибут. Відомо, що такі полотнища кріпилися і перед будинками шляхетних єгиптян. Стародавні греки використовували прапор як сигнал. А з поширенням його застосування під час бойових дій і греки, і єгиптяни, і римляни почали писа-

ти на полотнищах гасла військових частин та зображувати звірів — ведмів, драконів, левів, яких вони вважали покровителями свого війська.

Інші історичні джерела свідчать, що прообрази сучасних знамен першими почали використовувати китайці. Характерно, що саме у Стародавньому Китаї полотнища прямокутної форми кріпилися так само, як у сучасних прапорах — вертикально одним краєм до древка. До того ж китайці добре володіли технікою розпису по шовку.

ЛИЦАРСЬКИЙ «БАННЕР»

Звичай стародавніх римлян виступати в похід під прапорами швидко поширився в цивілізованому світі. Першими його перейняли араби, а згодом і європейці. На лицарських прапорах зображувалися родові герби, а їхня форма свідчила про місце власника штандарту у феодальній ієрархії. Так, лицар-бакалавр мав невеличкий звужений прапор з косицями (флюгер, або вимпел). При підвищенні його соціального статусу сюзерен урочисто зрізав косиці, після чого власник прапора вважався лицарем-баннеретом, тобто знаменосцем («баннер» означає прапор). Це звання одержували тільки ті феодали, які мали достатню кількість васалів і можливість з'явитися на полі бою на чолі власного загону. Саме з таких загонів — знамен — складалося лицарське військо. Отже, очевидною є розпізнавальна функція прапора як ознаки окремого військового угруповання.

Мабуть, не випадково слова «знамення» і «знамена» мають у слов'ян спільну основу. Адже прапор був і залишається своєрідним символом. Римляни навіть освячували його перед боєм. Вважалося, що прапори концентрують дух легіону і його проводиря.

З часом ставлення до прапора змінилося — завойовані та скинуті на землю ворожі знамена стають символами перемоги над ворогом. Щоправда, тут простежуються окремі національні особливості. Наприклад, солдати Наполеона Бонапарта спалювали свої знамена, щоб вони не потрапили до рук ворога, зберігали лише наверхшам — орла. А руські воїни будь-якою ціною намагалися вберегти полотнище. Відомі непоодинокі випадки, коли солдати рятували прапор, намотуючи його на тіло під мундиром. Той, хто здобував ворожий прапор, нагороджувався — Георгіївським хрестом у росіян і Орденм Почесного Легіону — у французів.

Боротьба за прапор — один із найвищих злетів воїнського духу. Ще за часів хрестових походів формувалися спеціальні групи, які охороняли його під час бойових дій. Так, 5–10 лицарів, які призначалися напередодні бою, не мали права навіть на хвилину відійти від прапора. А статут ордену Тамплієрів, наприклад, вимагав від кожного лицаря бути на полі битви, доки тримається знамено. За прапор часто точилася запекла боротьба, що перетворювалася на справжнє побоїще. У Стародавньому Римі задля того, щоб повернути втрачену військову святиню, могли навіть оголосити війну.

Якщо військова частина втратила свій бойовий прапор, вона, як правило, підлягала розформуванню. Тому саме за кількістю захоплених знамен переможець визна-

чав число розгромлених угруповань противника.

Досить складно визначити, яка функція більше властива прапору — розпізнавальна чи символічно-сакральна. Так, завдяки йому полководець ідентифікував своє військо на полі бою, однак це було можливо лише тоді, коли армії воювали на відкритому просторі. В умовах позиційних війн потреба позначення місця розташування частин відпала. Стала вторинною і функціональна роль бойового прапора. Він залишився символом честі й доблесті бойової частини.

ЖЕРДИНА І КІНСЬКИЙ ХВІСТ

Серед слов'янських племен теж були поширені своєрідні сігнуми, завдяки яким ці племена різнилися між собою. Прикріплені до жердини жмут трави, кінський хвіст або гілки дерев — все це знаходять археологи під час розкопок давніх поселень, у тому числі й на території

творний супроводжував у походах Олександра Невського, Дмитрія Донського та усіх князів руських. Це полотнище, а по суті вишита ікона, було не лише бойовою, а й релігійною святиною. Серед козаків особливо шанувалася ікона Богородиці Покрови, яка часто зображувалася на козацьких бойових знаменах.

ДВОГОЛОВИЙ ОРЕЛ НА КОЗАЦЬКОМУ КЛЕЙНОДІ

Богдан Хмельницький, за свідченнями очевидців, для святкових та урочистих виїздів мав «білий прапор із зображенням герба гетьмана, бунчук з білого кінського хвоста та корогву червону з образом Архангела Михаїла». Як пише в «Історії запорозьких козаків» Д. Яворницький, корогвою називали «шовкове яскраво-червоне полотнище із зображенням на ньому посередині або білого польського орла, коли запорожці були під владою польського короля, або двоголово-

Твердження, що малиновий колір на козацьких прапорах завжди переважав, досить спірне. Наприклад, штандарт Богдана Хмельницького мав білий колір.

України. Такі сігнуми у слов'ян називалися стягами. Пізніше, як і в інших країнах, до них почали прикріплювати шматки тканини — сині, зелені, білі, а найчастіше — червоні. Як не дивно, у геральдиці цей колір асоціюється не стільки з кров'ю, скільки з любов'ю та мужністю.

До речі, римляни, як і візантійці, віддавали перевагу декільком відтінкам червоного кольору: легіони мали ясно-червоний, а трибуни та імператор — від малинового до темно-пурпурового, у залежності від рангу. Пурпур вважався імператорським кольором.

Уподобання слов'ян щодо кольору мало чим відрізнялися від смаків іноземців. Так звані червлені щити, плащі й прапори найчастіше використовувались і нашими предками.

Після прийняття християнства на знаменах військових дружин Київської Русі почали зображувати християнських святих, Богородицю і Спасителя. Саме Спас Неруко-

го російського, коли перейшли до московського царя, а з боків — Спаситель та Архангел Михаїл». На великій козацькій корогві XVIII ст., що збереглася до нашого часу, зображено з одного боку Архангела Михаїла, а з другого — білий хрест, золоте сонце, півмісяць та зорі. Використання у символіці півмісяця свідчить про тимчасовий союз козаків з Туреччиною.

Запорожці часто виступали під знаменами, які отримували від іноземних правителів. Так, у 1706 р. в Бендерах турецький султан подарував козакам Івана Мазепи синьо-червону корогву, на червоному полі якої зображений півмісяць і зірка, а на синьому — золотий хрест Східної церкви. Вручений найманому козацькому підрозділу прапор був своєрідним символом, який засвідчував угоду між турецьким султаном та козаками. Козаки отримували знамена і від імператора Священної Римської імперії Рудольфа Габсбурга, і

«Бойовий Прапор військової частини Збройних Сил України є символом честі, доблесті...

Бойовий Прапор завжди знаходиться зі своєю військовою частиною, а на полі бою — в районі бойових дій, в яких частина бере участь.

У разі втрати Бойового Прапора командир військової частини і військовослужбовці, що є безпосередніми винуватцями цього, несуть відповідальність згідно із Законом».

Зі Статутів ЗС України

від російських монархів Петра I та Катерини II, і навіть від французьких королів... А перші перемоги Богдана Хмельницького були здобуті під прапором, подарованим йому польським королем Владиславом IV.

ОТАМАНСЬКА ПРАПОРОТВОРЧІСТЬ

Твердження про те, що малиновий колір на козацьких прапорах завжди переважав, досить спірне. Дослідження захоплених під Берестечком знамен свідчить про інше. Так, штандарт Богдана Хмельницького мав білий колір. Оскільки конкретного положення щодо форми та кольору козацьких знамен не існувало, прапоротворчістю часто займалися самі отамани. Власні знамена найрізноманітніших кольорів та зображень на них мали окремі полки, курені й навіть паланки.

Найпоширенішим вважається зображення козака з мушкетом. З середини XVI ст. воно стало своєрідним гербом Запорозького козацтва. На знаменах козак зображувався на жовтому тлі у червоному одязі. Згодом набули поширення зображення так званої арматури — композиції з предметів військового спорядження.

Часто козакам дарували бойові прапори, які виготовляли місцеві жителі або вишивали черниці православних монастирів. Відомі козацькі знамена із зображенням святих Антонія та Феодосія Печерських, святої Варвари. А в морських походах запорожців супроводжувала біла корогва із зображенням покровителя мореплавців Святого Миколая.

Володимир ГОЛІЦІН

Наша адреса:
Україна, 01010, м. Київ вул.
Аніщенко, буд. 17 тел./факс:
290 1413; 251 1182
E-mail: office@vidznaka.kiev.ua



ЩОБ СУРМИ ЛУНАЛИ...

Військовий оркестр, як відомо, є невід'ємною складовою будь-яких урочистих заходів. Це також своєрідний показник культурного життя армійського колективу. Однак, як виявилося, музики у погонах переживають не найкращі часи... На сьогодні у Збройних Силах України немає жодного стовідсотково укомплектованого військового оркестру.

Про це слід подбати сьогодні, бо завтра може бути запізно...

— З кожним новим призовом все менше тих, хто вміє грати на якомусь музичному інструменті чи просто співати, — розповідає начальник оркестру — військовий диригент 24-ї окремої механізованої бригади капітан Олексій Рябчук. — Якщо ця тенденція зберігатиметься, то скоро й працювати буде ні з ким.

— Якщо до 2003 року в штаті оркестру були вихованці, то тепер у зв'язку із скороченням наш творчий колектив втратив 10 чоловік, — в один голос поскаржилися і підлеглі капітана. — До речі, хто змінить нас, коли звільнимся у запас — немає ані музикантів-професіоналів, ані бажаних ними бути.

Вихованці військових оркестрів, нагадаю, набиралися з допризовної молоді. Зазвичай це були юнаки із малозабезпечених сімей, учні музичних шкіл. Більшість з них, як

правило, залишалися служити в рідних військових частинах. До речі, чимало військовослужбовців оркестру 24-ї омбр пройшли саме такий шлях — від вихованця до прапорщика.

Негативну роль відіграв і той факт, що у зв'язку з реформуванням армії всі посади, які займали прапорщики, стали старшинськими і, зрозуміло, зарплатня стала меншою. Та й взагалі неприємно, коли перебуваєш на посаді, на три щаблі нижчій за звання...

БАЖАЮЧИХ НАВЧАТИСЯ — ОБМАЛЬ

Львівський військовий інститут Національного університету «Львівська політехніка» сьогодні єдиний в Україні заклад, де навчають курсантів за спеціалізацією «оркестрові духові та ударні інструменти». Кошти на це у 1999 році були виді-

лені за рахунок скорочення вихованців сорока військових оркестрів. Навчання триває три роки. Випускається курсант старшиною військової служби за контрактом (до цього року випускник отримував звання «прапорщик», ступінь молодшого спеціаліста та медичну освіту (санінструктор).

Чому ж випускники цього інституту не можуть повністю забезпечити потребу військових оркестрів?

— На сьогодні ситуація є досить складною, — розповідає начальник військово-диригентської кафедри, заслужений діяч мистецтв України полковник Ярослав Горбаль. — Минулого року у нас було 25 вакантних місць, набрали ж лише 12 чоловік. Причому ми були змушені піти на експеримент: 5 чоловік з тих, хто поступив, — не мали музичної освіти... Щоб вирішити проблему з набором, ми навіть подавали рекламні оголошення в газети, розсилали листи до обласних управлінь культури, однак очікуваних результатів це не дало. Можливо, це сталося через брак необхідної інформації. Адже мало хто знає, що всі наші випускники працевлаштовуються — практично кожний військовий оркестр сьогодні відчуває потребу в музикантах.

ЧОМУ ЦИВІЛЬНІ МУЗИКАНТИ НЕ ПОСПІШАЮТЬ СТАТИ ВІЙСЬКОВИМИ?

Здавалося б, спеціалістів для військових оркестрів можна знайти й іншим шляхом — скажімо, служба за контрактом. Тому я й звернувся до Львівського державного музичного училища імені С. Людкевича.

— Не скажу, що ніхто з вихованців музичного училища не йде у військові оркестри, — розповідає керівник закладу Ярослав Мозіль. — Строкову службу вони проходять саме там, проте залишатися в армії бажає далеко не кожний. Ну хто погодиться служити за 400–500 гривень далеко від дому? При цьому ще треба пристосовуватися до військового життя, бути постійно «прив'язаним» до частини. При цьому, візьміть до уваги, талановитий музикант може заробляти значно більше і без таких зусиль. Можливо, на службу в оркестри і приходили б люди, якби були впевнені, що матимуть пристойне житло, нормальні соціальні та побутові умови...

Все менше й менше людей обирають музику своєю професією, все менше з них стають фахівцями, і лише невелика частина пов'язує своє майбутнє зі службою в армії.

До речі, багато наших випускників пробували влаштуватися у військових оркестрах. Зокрема, Юлія Богдан намагалася потрапити до оркестру військового інституту. Але їй відмовили. Як з'ясувалося згодом, це було пов'язано зі скороченням посад прапорщиків. Сьогодні ці проблеми вирішуються, отже, є надія, що ситуація поліпшиться.

ДО ОРКЕСТРУ ШТАБУ ЗАХІДНОГО ОК БУДЬ-КОГО НЕ БЕРУТЬ

З 52 чоловік за штатом в оркестрі штабу Західного ОК нараховується лише 38. Пояснив ситуацію його начальник підполковник Микола Орач:

— Це аж ніяк не впливає на якість нашої роботи. На цю проблему треба поглянути з іншого боку. Оркестр штабу Західного ОК по праву вважається одним із найкращих в Україні. Свідченням цього є успішні виступи на фестивалі у Голландії, де ми грали разом з елітними оркестрами Росії, Чехії, Королівської гвардії Норвегії, творчі поїздки до Італії та Франції.

Набрати повний штат для нас — не проблема, але справа в тому, що ми відбираємо тільки високопрофесійних музикантів. Так, до нас приходять випускники музичного училища, але часто їхній професійний рівень залишає бажати кращого. Частіше ми беремо людей вже після консерваторії. Багато оркестрантів у нас мають можливість заочно отримати вищу музичну освіту. наших музикантів регулярно запрошують до Львівської опери, а наш трубач, наприклад, брав участь у записуванні пісень Руслани... Тому ми просто не маємо права брати до оркестру будь-кого, тільки щоб укомплектувати штат. Від цього ми просто програємо.

Нас часто запрошують до країн Європи, де оркестранти мають можливість щомісяця заробити 600–800 євро. По закінченні контракту дехто з них приймає запрошення і виїжджає за кордон. Але

незмінно всі повертаються до нас, тому що патріотизм для військових музикантів не є пустим словом.

Усі, з ким я розмовляв, одностайні у тому, що проблема кадрів — у занепаді музичних шкіл, які існують майже на межі зубожіння: недостатнє фінансування, більш ніж скромна заробітня плата викладачів, відсутність якісних музичних інструментів. Як сказав мені один із викладачів музичного училища: «Хочете відбити у дитини бажання навчатися музиці — дайте їй поганий інструмент»...

До того ж сьогодні вчителям доводиться самим шукати учнів. Деякі класи музичних інструментів, а саме тромбон, труба, гобой, занепадають. Все менше й менше людей обирають музику своєю професією, все менше з них стають фахівцями, і тільки невелика частина пов'язує свою роботу зі службою в армії. І часто буває так, що вони розривають контракт і починають шукати заробітку деінде — у кращому випадку за кордоном, у гіршому — на весіллях та похоронах.

Лейтенант Олексій МАЗУРІН





ЗАКРИТЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАР

«СІВЕР

Україна, 14020, м. Чернігів, вул. Малиновського, 36 факс (046



ЗАТ ВТФ «Сіверянка» – багатопрофільне виробничо-торгове підприємство, засноване у 1969 році на базі фабрики гумово-технічних виробів.

Корінні зміни структури управління виробництвом, модернізація та реконструкція дозволили фірмі стати одним із лідерів промислового виробництва в Україні.

Постійними замовниками фірми «Сіверянка» є: Міністерство оборони, Служба Безпеки, Міністерство внутрішніх справ, МНС України та атомні електростанції.

Колектив фірми є переможцем всеукраїнського відкритого рейтингу популярності та якості «Золота Фортуна».

Фірма спеціалізується на випуску спеціального одягу для державних та військових служб, а також випускає широкий асортимент чоловічого та жіночого одягу, спецодяг для підприємств та організацій, продукцію з прогумованих тканин.

Стабільність, надійність та висока партнерська відповідальність сприяли тому, що сьогодні стратегічним замовником фірми є Міністерство оборони України.

Постійне удосконалення виробництва одягу для військовослужбовців дозво-



Пліт туристичний (шестимісний)

ИСТВО ВИРОБНИЧО-ТОРГОВА ФІРМА «СІВЕРЯНКА»

2) 95-51-83, тел. (0462) 95-52-81 (04622) 3-17-71 E-mail: siveryanka@cd.ukrtel.net



Президент ЗАТ ВТФ «Сіверянка»
заслужений працівник
промисловості України
Олександр Лавренюк



лило фірмі неодноразово вигравати тендер на поставку речового майна, який проводило Головне речове управління тилу військового відомства.

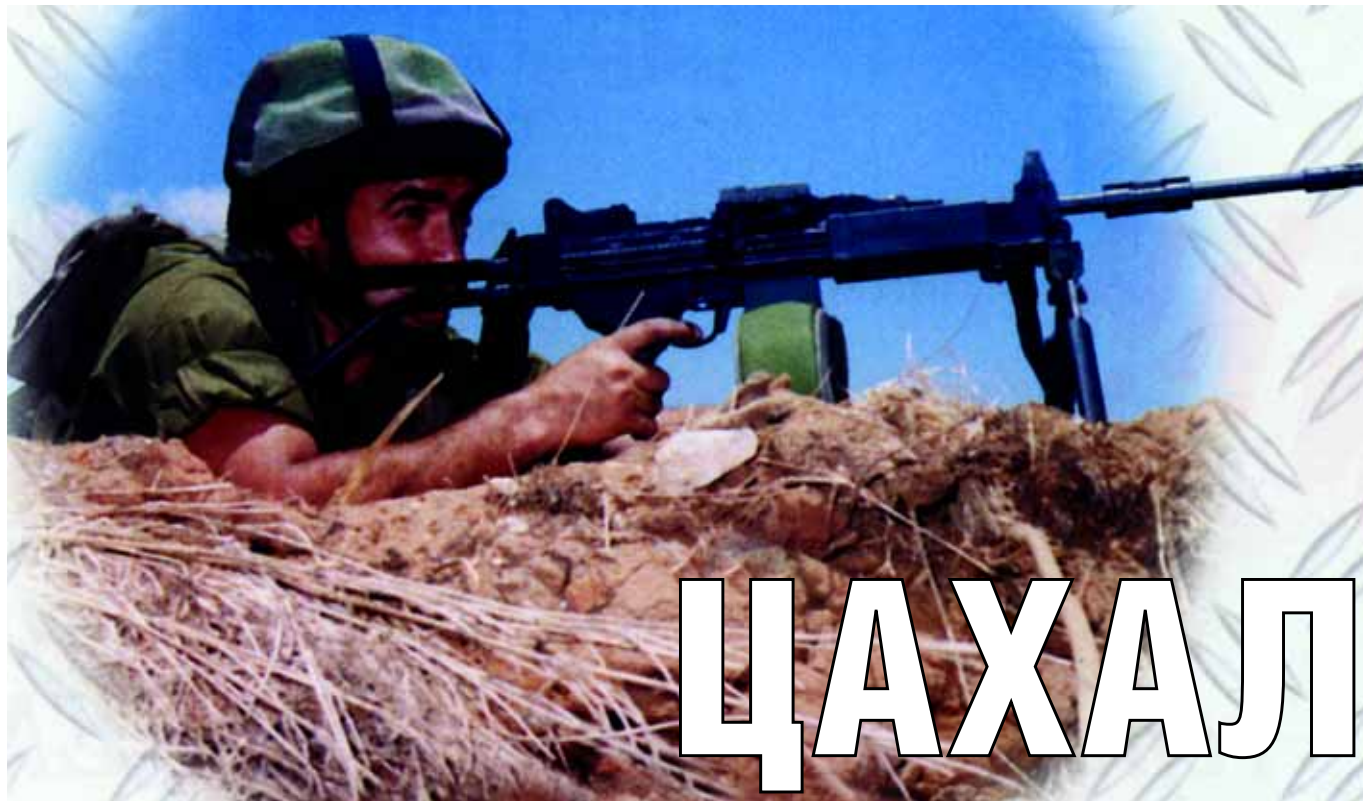
Одяг для українських військовослужбовців, який фірма «Сіверянка» постачає Міністерству оборони України: пальто суконне, плащі, куртки та брюки напівшерстяні, мундири та брюки, костюми польові літні та зимові, головні убори, плащ-накидки, костюми для ліцеїстів та ін.

Опановано випуск транспортувальних стрічок, прогумованих тканин різного призначення та конкурентоспроможної продукції з неї: човни понад 50 модифікацій торгової марки «Сіверянка», комбінезони, плащ-накидки, плащі, тенти, костюми для шахтарів, рибалок, метробудівців, рятувальників, для водного туризму.

Створена на фірмі унікальна система управління виробництвом і контролю на всіх етапах виготовлення продукції забезпечує сьогодні якість, що відповідає рівню провідних іноземних виробників.



Намет: УСБ-56 (Уніфікований санітарно-барачний)



або «Ха Арец» кольору «хакі»

Ізраїльтяни називають свою державу просто «Ха Арец», що означає «Країна». Причому саме з великої літери! Захист «Ха Арецу» є священним обов'язком кожного громадянина. Всі ізраїльтяни — солдати. Незалежно від того, у військовому вони однострої чи ні.

ПЕРЕПУСКА ДО КАР'ЄРИ — «КОЕФІЦІЄНТ ІНТЕЛЕКТУ»

ЦАХАЛ (Армія оборони Ізраїлю) заснований у 1948 році, через кілька тижнів після проголошення держави Ізраїль. Військова служба є невід'ємною частиною життя ізраїльтян. Відмова від служби в армії сприймається як антигромадський вчинок, а в багатьох випадках унеможливило подальшу успішну кар'єру на «громадці».

Згідно з ізраїльським законодавством, призову на військову службу підлягають чоловіки (віком 18–29 років) та незаміжні жінки (у віці 18–26 років). Християни і мусульмани можуть служити в армії на добровільних засадах. Нещодавно міністерство внутрішніх справ Ізраїлю прийняло рішення надавати громадянство всім військово-службовцям неєврейського поход-

ження, але які прослужили в Армії оборони Ізраїлю бодай один рік. Кожний четвертий — російськомовний.

Термін строкової служби для чоловіків складає 36 місяців, для жінок — 21. В Ізраїлі визначено три основних призови: весняний, літній та осінній. Жінок призивають упродовж року. Призовний процес починається з 16 років: спочатку медична перевірка та психологічний тест на «коефіцієнт інтелекту». Після цього призовнику пропонують ознайомитися зі списком військових спеціальностей. Іноді надається можливість вибрати місце служби, проте лише деяким щасливчикам стає завчасно відомо, куди вони потраплять. Як правило, розподіл відбувається безпосередньо перед проходженням курсу молодого бійця.

КОЖНИЙ ОФІЦЕР — У МИНУЛОМУ СОЛДАТ

Навчання у військовій академії чи на офіцерських курсах в Ізраїлі можливе лише після кількох місяців строкової служби. Причому однією з умов вступу на офіцерський курс є підписання зобов'язання про проходження надстрокової служби (один рік — для більшості офіцерів, 2,5 — для офіцерів військово-морського флоту, і 6 — для військових льотчиків). Відповідно і терміни подальшої служби різні — від кількох місяців (для випускників офіцерських курсів) до кількох років для тих, хто під час строкової служби опанував за рахунок армії будь-яку «дефіцитну» спеціальність (наприклад, льотчика). Практикується багаторазове поновлення довгострокових контрактів (щоразу терміном до 5 років).

Структура ізраїльської армії дозволяє офіцерам по закінченні терміну служби продовжити роботу за цивільним фахом. У такий спосіб забезпечується ротація офіцерського корпусу, а честолюбні молоді люди завжди мають стимул до продовження військової служби.

До речі, в Армії оборони Ізраїлю важко знайти генерала віком стар-

ше 50 років, а начальник Генерального штабу не може обіймати свою посаду більше чотирьох років.

ВІДПУСКА ТЕРМІНОМ В... ОДИНАДЦЯТЬ МІСЯЦІВ

Система служби резервістів заснована на принципі, сформульованому одним із колишніх начальників Генштабу: кожен громадянин Ізраїлю — це «військовослужбовець, який одинадцять місяців на рік знаходиться у відпустці». Загалом тривалість резервістської служби складає 45 днів на рік для офіцерів та старшого сержантського складу і 30 днів — для рядових. Служба в резерві обов'язкова для чоловіків віком до 55 років і жінок — до 50. Матеріальна компенсація здійснюється в рамках Інституту національного страхування: працівник продовжує отримувати свою звичайну заробітну плату протягом усього терміну зборів, а Інститут компенсує цю суму роботодавцю. Тож не дивно, що є чимало бажаючих продовжувати служити в резерві і після досягнення встановленого законом граничного віку.

Коли настає час «Х», резервіст одягає військову форму і прибуває на базу. Багатьом це подобається. Адже, як вони самі визнають, приємно ще раз побачитися з бойовими товаришами, знову відчувати себе молодим і на деякий час відволіктися від щоденної боротьби за «місце під сонцем». Більшість часу резервісти проводять, охороняючи



віддалені армійські бази, читаючи газети та сидючи за улюбленою в Ізраїлі настільною грою — нардами. Причому змагання з нардів тут можуть тривати тижнями.

ВІЙСЬКОВЕ «ЕМАНСІПЕ»: ІЗРАЇЛЬСЬКИЙ ВАРІАНТ

Закон про військову повинність в Ізраїлі стовідсотково поширюється й на жінок, які служать на різних посадах практично в усіх підрозділах. Щоправда, участі у бойових ді-

ях вони не беруть. Військовозобов'язаними вважаються незаміжні та жінки, які не мають дітей, віком від 18 до 26 років. Але якщо вони репатріювалися до Ізраїлю у віці після 17 років, на військову службу їх не призивають (за бажанням їм надається можливість служити на добровільних засадах).

По закінченні строкової служби жінки віком до 24 років призиваються на щорічні збори. При цьому командування резервістів вирішує всі питання, пов'язані зі службою жінок в армії, і є єдиною судовою інстанцією, яка може розглядати справи жінок-військовослужбовців. Командуючим цього роду військ також є жінка у званні бригадного генерала.

Раніше (через відносно короткий термін служби) представниці чарівної половини людства не мали можливості закінчити армійські курси. Щоб вирішити цю проблему, була створена система довоєнної підготовки. Але на сьогодні більшість курсів закриті, збережені лише ті, де готують фахівців з дефіцитних спеціальностей. Це курси дипломованих медсестер, асистентів зубного лікаря, програмістів, військових кореспондентів, фахівців по ремонту корабельної електроніки й оптики, водіїв вантажівок, інструкторів туризму... На сьогодні



для жінок-доброволок започатковано курси з низки бойових спеціальностей, зокрема, льотний курс, курс морських офіцерів, бійців ППО, зв'язківців артилерійських військ, бійців прикордонної поліції, хімічного захисту, водіїв БТР тощо.

ЖИТТЯ НАВПІЛ, АБО ДВІ КАР'ЄРИ

Для офіцерів ЦАХАЛу існує так звана система «дві кар'єри», яка передбачає створення умов, за яких військові, зробивши кар'єру в армії, звільняються в запас у порівняно молодому віці (30–40 років). Отже, людина має можливість зробити ще одну кар'єру — в цивільному житті. Тож не дивно, що чимало ізраїльських генералів, які займали в армії високі керівні посади, звільнившись зі служби, беруть активну участь у політичному житті країни.

ХТО СТАРШИЙ — КОМАНДИР ЧИ РАВИН?

Військовий равинат Армії оборони Ізраїлю стежить за тим, щоб кожен військовослужбовець мав можливість виконувати релігійні відправлення. Так, наприклад, дотримання святості суботи і кошерності їжі є обов'язковими в ізраїльській армії. В усіх підрозділах ЦАХАЛу є равин або інший представник равинату, який займається проблемами солдатів, пов'язаними з релігією, а також пошуками загинувших та їхнім похованням за єврейським обрядом. Верховним авторитетом у ЦАХАЛі з усіх релігійних питань вважається головний равин.

До речі, нещодавно саме з ним був пов'язаний скандал. Екс-глава служби зовнішньої розвідки «Моссад», а нині депутат кнесету Дані



Кожний громадянин Ізраїлю — це «військовослужбовець, який одинадцять місяців на рік знаходиться у відпустці»

Ятом виступив із заявою, що в ізраїльській армії може статися заколот. Він аргументував це тим, що солдати більше слухають своїх равинів, аніж командирів. Ятома підтримав відставний армійський генерал Дані Ротшільд. «Заклики равинів до військовослужбовців не підкоряться наказам командування щодо евакуації поселень є фундаментом для такого сценарію,» — підкреслив генерал.

«ДЕМБЕЛЬСЬКА» ВІДПУСТКА — ЗА ТОВЩИНОЮ ГАМАНЦЯ

Як тільки ізраїльський солдат звільняється у запас, він одразу купує квиток на літак рейсом у Південно-Східну Азію або Південну Америку. Така практика була започаткована кілька років тому: військовики вирішили, що після служби їм необ-

хідно добре розважитися. Цю ідею можна виразити одним реченням: «Їдь так далеко і так надовго, наскільки тобі дозволяє гаманець». Зазвичай така подорож триває... не менше півроку. Одним із наслідків цього є непохитна впевненість жителів деяких країн (наприклад, Індії), що Ізраїль — це величезна імперія, якщо вона надсилає таку масу туристів. Інший наслідок — у відвідуваних туристами містах, таких як Бангкок, на вулицях повно написів на івриті. Ізраїльтяни пишуться можливістю сіяти свою культуру всюди, де вони побували, і тепер уже нікого не здивує почути в якомусь Богом забутому в'єтнамському селищі дитяча ізраїльська пісенька «Уга-уга».

Олег КАПІШОН



«ЭРМА-Интер»
Производство
и оптовая продажа
по Украине:
средств активной
обороны, газового оружия,
патронов травматического
действия, а также торговля
охотничьим оружием,
боеприпасами, аксессуарами
03049, Украина, г. Киев, ул. Курская, 4-Б
т. (044)245-45-91, 245-41-05, т./ф. (044)248-26-57
Лиц. МВД Украины серия АА №№ 598868, 598869 от 06.05.2003 г.





Оптовая и розничная
продажа по Киеву:
ООО «Стрелец-2000»
04107, Украина, г. Киев, ул. Нагорная, 6/31
т. (044) 213-97-20, т./ф. (044) 219-40-95
Лиц. МВД Украины серия АА № 867023
от 16.09.2004 г.

На всі смаки



**Від гачка
до рушниці**



ТОВ «С.Марія»



м. Київ, Чоколовський бульвар 27
тел.: 2428828
2433629



Ф-1: СМЕРТОНОСНА «ЦИТРИНА»

У Росії, Німеччині й Польщі її називають «лимонкою», у Франції й Англії — «ананасівкою», на Балканах — «черепахою». Показово, що, розроблена ще на початку минулого століття, ручна граната Ф-1 й дотепер залишається найдешевшою у виробництві та найефективнішою в бойовому застосуванні.

Ручні гранати — один із найдавніших видів озброєння піхоти. У середні віки їх прообразами були зменшені копії... артилерійських ядер, так звані ручні бомби. Історики припускають, що назву «граната» вони отримали через зовнішню схожість зі східним плодом — гранатом.

У древніх літописах перша згадка про застосування порошу датується 1232 р. н.е., коли китайці, об-

металургії ручні бомби стали робити цільно-пустотними, із зовнішнім відливом для запальної трубки. Конструкції мали різноманітні форми та механізми приведення у бойове положення.

«ФРУКТ» ВІД ЛЕМОНА?

Недосконалість перших ручних гранат вимагала обережності та особливих навичок у застосуванні. Саме тому в багатьох європейсь-

там у бойових умовах власноруч доводилося удосконалювати винаходи зброярів — до горловини гранати прикріплювали спеціальну бляшану форму з додатковим зарядом. Для руйнування високих дротяних загороджень до корпусу прив'язували три міцні нитки довжиною близько 80 см зі свинцевими гилями на кінцях. Завдяки цьому граната могла зачепитися на загорожі та, вибухнувши, призвести до значних руйнувань.

Царська армія мала на озброєнні французькі (P1, F1), швейцарські та англійські (систем Лемона і Міллса), а також трофейні німецькі ручні гранати. Але особливу популярність у військах чи не одразу завоювала Ф-1. У Росії, Німеччині й Польщі її називали «лимонкою», у Франції й Англії — «ананасівкою», на Балканах — «черепахою». Показово, що, розроблена ще на початку минулого століття, вона й дотепер є найдешевшою у виробництві та найефективнішою в бойовому застосуванні. Сучасна ручна оборонна граната Ф-1 («лимонка») розроблена на основі французької осколкової гранати F-1 та англійської гранати системи Лемона, що поставлялися в Росію в роки Першої світової війни. Згодом її прийняли на озброєння у Червоній армії. У 1939 р. вона була модернізована радянським зброярем Ф. Храмеєвим.

Ефективність ураження цілей малоосколковими підствольними гранатами не йде в жодне порівняння із застосуванням ручної осколкової гранати Ф-1.

ложени монголами в місті Кай-Фенг-Фу, захищалися за допомогою розривних бомб і... петард. Згодом арабам став відомий секрет виготовлення порошу і вогнепальних боеприпасів. У давніх арабських літописах згадується також китайський червоний та білий вогонь, а селітра називається китайською сіллю або китайським снігом. Перші вибухові пристрої виготовляли, з'єднуючи дві порожні чавунні півкулі, споряджені зарядом чорного порошу. Для уповільнення вибуху заряду служив гніт, змочений у густому розчині селітри. З розвитком

ких арміях, починаючи з другої половини XVII і приблизно до першої половини XVIII ст., існували підрозділи добірної піхоти — гренадерські роти, вояки яких були спеціально навчені метанню небезпечних виробів.

На озброєння російської армії прототип ручної гранати прийняли у 1912 р. Загальна вага новинки складала 1230 г. Але вже через два роки її модернізували, зменшивши вагу вибухової речовини до 410 г замість 615. Тому нова граната виявилася не здатною руйнувати потужні оборонні споруди, і солда-

«КИШЕНЬКОВА АРТИЛЕРІЯ»

Під час Великої Вітчизняної війни ручні гранати були найбільш масовим видом зброї. Через нестачу у військах протитанкової артилерії радянське керівництво прийняло рішення про збільшення обсягів виробництва протитанкових гранат. Зв'язки протитанкових, а то й протипіхотних ручних гранат в перші роки війни були одним із основних засобів боротьби з бронетехнікою ворога. Проте після війни військово-технічний потенціал армії виявився настільки потужним, що в подальшому розвитку «кишенькової артилерії» ніхто не бачив потреби. Саме тому на озброєнні збройних сил країн СНД й дотепер залишаються гранати часів Другої світової.

Незважаючи на свій досить «похилий» вік, Ф-1 не втрачає популярності. Навпаки, й донині вивчається та вдосконалюється досвід її застосування. Наприклад, при підготовці спецназівців враховується, що під час бойових дій розвідники, стріляючи однією рукою з пістолета, у другій, піднятій на рівні голови, тримають гранату — як противагу для плавної ходи. З такого положення «лимонку» кидали, не замахуючись, миттєво, за необхідності різко збільшуючи цим свою вогневу спроможність. Але метали її не просто так: на близьких дистанціях бою — «впритул», при раптовому зіткненні з групою противника — за спиною ворогів.

У бойовій практиці ближнього бою цей нескладний прийом важко переоцінити. Він особливо ефективний у вуличних боях, коли при раптовій появі «вогневого опонента» замахуватися гранатою вже не має часу або неможливо через тісноту у приміщенні.

«ПРИРУЧЕНА» ДЛЯ ОБОРОНИ

Ручні гранати служать могутньою зброєю ближнього бою на дистанції «останнього кидка» (20–30 м). За бойовим призначенням вони поділяються на осколкові і спеціальні. Осколкові застосовуються в основному для ураження живої сили противника у ближньому бою. Вони поділяються на наступальні й оборонні, конструктивно відрізняючись товщиною стінки корпусу. В оборонних — стінки товщі. Ця відмінність визначає ефективний

радіус ураження осколками. Масивний корпус гранати дозволяє при розриві зберігати забійну силу на відстані до 200 м. Кидають такі гранати лише з окопу чи будь-якого іншого укриття. Наступальні гранати мають радіус ураження до 25 м. В осколкових запал має дистанційну дію і вставляється в корпус перед киданням. Він складається з двох основних частин: ударного механізму і власне запалу.

Спеціальні ручні гранати поділяються на протитанкові, запальні, димові та ін. Протитанкові гранати фугасної дії мають легкий корпус, заповнений потужним розривним зарядом. У порівнянні з осколковими вони більші за розміром і важчі, а також споряджені запалами миттєвої дії, що підривають основний заряд при ударі об броню танка. Така граната має два запобіжники — перший знімають перед киданням, другий звільняє ударник самостійно — при зіткненні з ціллю.

Бойова граната фарбується в зелений колір (від хаки до темно-зеленого), навчально-імітаційна — в чорний з двома білими (вертикальна і горизонтальна) смугами. Крім того, в нижній частині вона має отвір. Бойовий запал не фарбується. Кільце чеки і нижня частина притискного важеля навчально-імітаційного запалу фарбуються у червоний колір. Гранати Ф-1 упаковуються у дерев'яні шухляди по 20 штук. Запали УЗРГМ зберігаються у цій же шухляді окремо, в двох металевих герметично запаяних банках (по 10 штук). Вага шухляди — 20 кг.

ТАКТИКА «ЧЕРЕПАШОГО БОЮ»

З появою гвинтівкових надствольних та підствольних гранатометів ручні гранати стали забуватися. А дарма. Ефективність ураження цілей малоосколковими підствольними гранатами не йде в жодне порівняння із застосуванням ручної осколкової гранати Ф-1. З незначними конструкційними відмінностями ця граната виробляється в різних країнах світу вже 90 років. «Лимонка» є найбільш ефективною з усіх ручних гранат по забійній дії осколків і винятково зручною у застосуванні. Ребра на її корпусі (черепасі) призначені не тільки для поділу на осколки, як прийнято вважати, а й для зручно-

Сучасна Ф-1 належить до протипіхотних осколкових ручних гранат дистанційної дії оборонного типу. Зовні вона має овальний ребристий корпус з литого чавуну. Оребрення призначене для утворення осколків визначеного розміру і маси. Запал гранати — універсальний, придатний для гранат РГ-41, РГ-42, РГД-5. Максимальна дальність кидка залежить від фізичних можливостей солдата й складає 30–45 м. Товстостінний корпус під час вибуху дає близько 300 великих осколків з початковою швидкістю розлітання 730 м/с. Маса гранати — 600 г, маса бойового заряду — 60 г, час уповільнення — 3,5–4,5 с, радіус забійної дії — 200 м, дальність розлітання основної маси осколків — близько 30 м. На утворення забійних осколків витрачається 38% маси корпусу. Копіями Ф-1 можна вважати китайську гранату «Тип 1», польську F-1, тайванську оборонну гранату, чилійську Mk2.

сті утримання в руці та можливості приєднання до опори при встановленні на розтяжку в якості міни. Корпус гранати відлитий з так званого «сухого» чавуну. Від вибуху заряду він розколюється на осколки неправильної рваної форми з гострими краями. При цьому трава «вікошується» в радіусі 3 м. Ураження цілі відбувається в радіусі 5 м. На дистанції 10 м ціль уражається 5–7 осколками, з 15 м — двома-трьома. Тому на близьких дистанціях від вибуху не врятує бронезилет — осколками посіче руки, ноги, обличчя. Навіть маленький осколок, що потрапив у шию, рівнозначний смертному вироку. Проникаючи забійну дію осколки гранати зберігають до 200 м. Тому в піхоті гранату Ф-1 використовують як оборонну, у спецназі — як ефективний засіб нападу, коли малими силами необхідно досягти швидких результатів у конкретних екстремальних ситуаціях. Нещадна сила «лимонки» забезпечує поворот подій на користь ініціативних і винахідливих, але за умови її вмілого застосування.

Підполковник Андрій ПОГОРЕЛОВ

**ЧИ Є У ВІЙСЬКУ
СЕКС?**



Замовчування проблеми ще не означає її відсутність. Сексуальність є невід'ємною частиною людського життя. І навіть якщо ти носиш військову форму, лібідо під нею аж ніяк не заховати.

КОНСЕРВАТИВНІ БРИТАНЦІ: СЕКСУ У ВІЙСЬКУ — ТАК!

Нещодавно вище командування британської армії прийняло досити оригінальне рішення. Батьки-командири дозволили британським солдатам запрошувати своїх подруг у казарми на ніч. Щоправда, тільки тим, хто не встиг одружитися «на громадянці». Це нововведення покликане не лише поліпшити моральну атмосферу у військах, а й залучати туди новобранців. Адже більшість правил та інструкцій для британців написані ще за часів регулярної армії. Тому БіБіСі гордо повідомляє:

— Солдати — вільні люди, і те, що вони роблять у вільний час, — це їхня особиста справа!

Ті військовослужбовці, які мають окремі кімнати в казармах, можуть приводити туди своїх подруг. Для інших організуються «соціальні будинки», куди запрошують представниць «найдавнішої професії». Крім занять сексом там можна також вживати алкоголь. Надалі планується виділяти одруженим (заміжним) солдатам спеціальні квартири для повноцінного сімейного життя в період проходження військової служби.

ЯК У БУНДЕСВЕРІ НАКЛАЛИ НА СЕКС ВЕТО І ЩО З ТОГО ВИЙШЛО ...

Декілька років тому міністерство оборони Німеччини спеціальним декретом заборонило своїм солдатам займатися сексом, який, як значалося в документі, «може погано вплинути на настрій воїнів та загальну дисципліну». Це було викликано тим, що жінки отримали право служити в німецькій армії нарівні з чоловіками. Заборонялося також прикрашати стіни казарм зображеннями оголених та напівоголених красунь, портретами кумирів тощо. Закон стосувався навіть сімейних пар: чоловік і дружина не мали права на інтимні стосунки в казармі, на території

військової частини, на навчаннях і навіть у службових відрядженнях!

Декрет викликав хвилю протестів, які призвели... до різкого скорочення бажаючих служити у війську. Деякі казарми спорожніли на чверть, оскільки жінки залишали службу, а чоловіки, звичайно, йшли за ними. Суспільство називало цей декрет «шкідливим для здоров'я». Представники старшого офіцерського складу намагалися переконати командування, що подружні пари, які проживають у казармах, мають право на інтимні стосунки у вільний від служби час.

Боротьба за право на секс у війську тривала і згодом увінчалася успіхом. Міністерство оборони дозволило військовим мати статеві стосунки, переконавшись, що це не відволікає їх від виконання службових обов'язків, тоді як «сексуальна обмеженість» може мати негативний вплив на моральний стан військ.

Нині німецькі військовослужбовці, що перебувають в інтимних стосунках, можуть спокійно спати разом. Щоправда, жінок у збройних силах Німеччини всього близько десяти тисяч, а чоловіків майже двісті сімдесят...

АМЕРИКАНСЬКІ «КОМАНДОС» НЕ НЕХТУЮТЬ І ВІРТУАЛЬНИМ СЕКСОМ

Військові лікарі провели не одне дослідження щодо сексуального стримування в армії. Що ж виявилось? Відсоток захворювання на простатит різко зростає у тих підрозділах, де суворо стежили за «моральністю» військовослужбовців. І навпаки, солдати, які мали можливість відвідувати борделі, на простатит практично не хворіли.

Дослідження довели, що внаслідок тривалого сексуального стримування чоловіки стають нервовими, з'являється біль у м'язах. Виявлений також характерний синдром — біль у попереку й спині, який, на думку дослідників, також є

наслідком утримування від статевого життя. Тому американські сексологи рекомендують військовим регулярно займатися сексом. Доведено, що після повноцінного статевого акту зникають психологічна втома, депресивний стан, нормалізується робота нервової системи.

Удома американський військовий може знайти собі подругу на одну ніч чи на кілька годин, але що робити, коли «командос» перебувають на території чужої держави?

Для підняття духу американських військових у регіонах, де ведуться бойові дії, було прийнято рішення про застосування акції, що мала місце в ході операції «Буря в пустелі» у 1991 році: солдатам дозволили... віртуальне спілкування з моделями журналу «Playboy». А у разі тривалих бойових операцій в розташування військових підрозділів доставляють жінок легкої поведінки.

...І СЕКС-ДОВІДНИК НА ДОДАЧУ

Представники генштабу армії Ізраїлю стурбовані тим, що 20% солдатів впевнені: дітей знаходять у капусті! А небажану вагітність щороку виявляють приблизно у 700 дівчат-військовослужбовців. Тому ізраїльська армія збирається навчати своїх солдатів мистецтву кохання. Тепер разом з військовою формою та автоматом кожний новобранець отримує секс-довідник, який дає вичерпну інформацію про всі існуючі протизаплідні засоби, вагітність, хвороби, що передаються статевим шляхом, тощо. Є у ньому й розділ, де роз'яснюється небажаність ранніх статевих зв'язків.

Фахівцями Королівського університету в Белфасті (Великобританія) було проведено дослідження, у ході якого вчені простежили залежність загального стану здоров'я чоловіка від регулярності статевих контактів. При цьому проаналізували дані про смертність однієї тисячі чоловіків середнього віку за десятирічний період. З'ясувалося, що серед чоловіків, які мали багато оргазмів, показники смертності були наполовину нижчими, ніж у тих, хто сексом займався рідко.

ВІТЧИЗНЯНИЙ ВАРІАНТ: ХТО ЯК ХОЧЕ, ТОЙ ТАК І... ВИРІШУЄ СВОЇ СЕКСУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ

Неймовірно, але в Головному військовому клінічному госпіталі немає сексолога та сексопатолога... Є лише венеролог, який не вирішує проблеми сексу, а лише допомагає хворим позбутися його неприємних наслідків.

Українському солдатіві займатися сексом не забороняється, але й не створюється для цього жодних умов. Чи повинен командир цікавитися питаннями статевого виховання солдатів та перейматися проблемою сексуальних потреб своїх підлеглих? Здавалося б: немає

сексу — немає проблем. Але ж основна маса молодих людей формуються фізично, психічно, морально, культурно і сексуально саме в період служби.

— Понад сорок років я працюю з солдатами. Проте не пригадую жодного випадку, щоб у бійця були проблеми щодо сексуального стримування, — розповідає Ірина Шклярук, психіатр ГВКГ, лікар вищої категорії. — Іноді траплялися психічні зриви через невдалий секс. Психічно нестійкі молоді люди дуже переживають, якщо їхній перший сексуальний досвід не увінчався успіхом. Через це один солдат навіть заподіяв собі смерть. Невдалий перший сексуальний до-

В Головному військовому клінічному госпіталі є лише венеролог, який допомагає хворим позбутися неприємних наслідків сексу.



**Існують дані, що заняття сексом
два рази на тиждень сприятливо
впливає на здоров'я. Поліпшу-
ються стан зубів, зменшується
ризик серцевих захворювань,
знижується вага, зникає депре-
сія, зменшується ймовірність за-
хворювання на грип та застуду,
покращуються стан сечового мі-
хура та передміхурової залози.**

свід — це дійсно проблема, але не армійська, а суспільства в цілому. У молодих людей віком 18–19 років статева функція ще перебуває на стадії формування, а у більшості з них до призову не було регулярного статевого життя. Тому й під час проходження служби потреби в регулярному сексі не може бути. Принаймні я про таку проблему нічого не чула.

— Для того, щоб «купити» повою — потрібні гроші, — висловлює своє бачення проблеми Олег Мірошніченко, дерматовенеролог ГВКГ. — Щоб запросити порядну дівчину, скажімо, до кав'ярні — теж потрібні гроші. Щоб найняти приміщення для заняття сексом — знову-таки потрібні гроші... Нашому солдату їх бракує. От йому й доводиться задовольняти свої сексуальні потреби з особами протилежної статі, що мають, скажімо, сумнівне минуле. А згодом після такого сексу (без презерватива, в антисанітарних умовах) солдат записується до мене на прийом. Лікування венеричних хвороб якісними і ефективними препаратами коштують дорого. Знову-таки все сходиться на грошах. Препарати, що надаються госпіталем безкоштовно, недостатньо ефективні при лікуванні таких небезпечних захворювань, як, скажімо, хламідіоз, що часто призводить до безпліддя. Звичайно, сучасна медицина здатна впоратися і з безпліддям, але лікування буде коштувати дуже дорого.

Тому питання культури сексу, що, зрештою, зберігає здоров'я людини і здоров'я нації, є дуже актуальним. Це означає, що у військових медичних установах неодмінно мають бути сексологи, сексопатологи та урологи, а командування та виховні структури збройних сил не повинні запліщувати очі на проблему сексу в армії.

Майор Тарас БОРОВОК

ЗУПИНИ СНІД!

Уперше СНІД офіційно визнано як хворобу у 1981 р. До цього у світі було інфіковано близько 40 млн дорослих та дітей, понад 17 млн з яких вже померли.

Щоденно реєструється 7000 випадків зараження ВІЛ-інфекцією, при цьому дев'ять осіб із десяти не знають, що вони уражені вірусом.

Україна має найвищий ступінь розповсюдженості ВІЛ/СНІДу серед населення республік колишнього Радянського Союзу. Найбільш уражені ВІЛ-інфекцією жителі Одеської, Луганської, Донецької, Дніпропетровської, Миколаївської областей, Автономної Республіки Крим, міст Києва та Севастополя.

Україна посідає перше місце у Європі за кількістю ВІЛ-інфікованого молодого покоління — юнаків та дівчат віком від 15 до 24 років (1,4% юнаків і 0,6% дівчат).

У минулому році в Україні кількість хворих на СНІД зросла більш як удвічі порівняно з позаминулим роком!



З 1987 по 2004 рік виявлено і взято на облік близько 400 ВІЛ-інфікованих військовослужбовців Збройних Сил України.

При епідеміологічному розслідуванні випадків ВІЛ-інфікування встановлено, що більше 40% донорів і 40% обстежених за клінічними показниками вживали до призову в ЗСУ наркотичні речовини шляхом ін'єкцій. 50% з них мешкали в південних областях України.

Майже 80% ВІЛ-інфікованих військовослужбовців виявлено випадково (донори, клінічні показники).

Щоб захистити себе та інших від зараження ВІЛ, користуйтеся презервативом під час статевого акту.

Факт зараження може підтвердити лише спеціальний аналіз крові (тест) на ВІЛ.

Якщо у вас з'явилися сумніви щодо свого статевого здоров'я — негайно зверніться за консультацією і зробіть тест на ВІЛ якомога швидше.

ЗАХИСТИ СЕБЕ!



Леонід Шапошников. Народився 30 жовтня 1969 р. Виступає за спортивний клуб «Україна» (збройні сили, Дніпропетровськ), спеціалізація — веслування академічне. Військове звання — молодший лейтенант. Заслужений майстер спорту України, майстер спорту міжнародного класу. Чотириразовий срібний призер (1991, 1993, 1994, 1999) та дворазовий бронзовий призер чемпіонатів світу (1995, 1997). Триразовий чемпіон Європи (1994, 1995, 2002). Дворазовий переможець Кубка світу (2001, 2002), дворазовий чемпіон Всесвітньої універсиади (1989, 1993). 17-разовий чемпіон України. Учасник Олімпійських ігор у Барселоні (1992), Атланті (1996), Сіднеї (2000). Бронзовий призер Олімпіади в Афінах (2004).

Дворазовий переможець Кубка світу з академічного веслування молодший лейтенант Леонід ШАПОШНИКОВ:

«ДОЛЮ «БРОНЗИ» В АФІНАХ ВИРІШИЛИ ВСЬОГО СІМ СОТИХ СЕКУНДИ...»

В Афінах українські «академіки» підносили своїм уболівальникам сюрпризи різного ґатунку. Через допінговий скандал у жіночій команді (Олену Олефіренко звинуватили в застосуванні забороненого препарату) всю четвірку з академічного веслування дискваліфікували. Але ж був ще й «бронзовий» успіх чоловічої четвірки у складі Леоніда Шапошникова, Олега Ликова, Сергія Білоуценка та Сергія Гриня. Причому Шапошникову — лідеру екіпажу за час його спортивної кар'єри зійти на олімпійський п'єдестал пошани пощастило лише з четвертої спроби.

— Леоніде, очевидно, афінську «бронзу» вибороти було не легко...

— Справді, нам вона далася важко. У день проведення фіналу на веслувальному каналі в Шініас-центрі, де був призначений старт розпашних четвірок, стовпчик термометра вже вранці піднявся до 35 градусів. На водних доріжках було ще спекотніше. Ми стартували о шостій, поруч із німецькими веслярами. Перші 500 метрів йшли п'ятими, програючи чехам (на той час лідерам) 2,74 секунди. На 1000-метровій та 1500-метровій позначках ситуація практично не змінилася. Гонку було «зроблено» на останніх п'ятистах метрах. Вдалося зробити різкий ривок і досягти

ти найкращого результату на останньому відрізку. Спочатку вийшли на четверте місце, а потім випередили поляків. Причому на останніх 250 метрах відіграли в них чотири секунди. Тільки за допомогою фотофінішу справедливо розсудили цю гонку. Ми перетнули фінішну пряму всього на сім сотих секунди раніше, ніж польські спортсмени. Уявляєте — всього 0,07 секунди!

— А чому ти обрав академічне веслування «своїм» видом спорту?

— Це звичайна історія. Я народився в Хабаровську в сім'ї кадрового військового. Коли мені виповнилося три роки, ми переїхали до Дніпропетровська. Наш будинок

знаходився поряд з водним каналом, де тренувалися «академіки» на двійках, четвірках і вісімках. Мені сподобався цей видовищний вид спорту і тому, коли підріс, записався у секцію академічного веслування, яку очолював досвідчений тренер Анатолій Миколайович Шишканов (з ним співпрацюємо й дотепер). Уже через два роки я взяв участь у міжнародній регаті «Дружба», що відбулася в Литві. У 1985 році на юнацькому чемпіонаті світу посів третє місце, а ще через чотири роки у Дуйсбурзі став переможцем Всесвітньої універсиади. Після цього мене зарахували до складу збірної команди СРСР, де я був наймолодшим. На міжнародні змагання в ті часи завжди брали молоді екіпажі, щоб вони набиралися досвіду. До речі, цю практику намагаємося впроваджувати й нині.

— **Торік тобі виповнилося 35 років. Ти ще не думав про завершення кар'єри? Чи буде «спроба номер п'ять» у Пекіні—2008?**

— «Догребти» до Пекіна, відверто кажучи, буде складно. Хоча немає нічого неможливого. Наприклад, лєнінградєць В'ячеслав Іванов перемагав на трьох Олімпіадах поспіль (у Мельбурні — 56, Токіо — 60 і Мехіко — 64). А екіпаж англійця Стівена Редгрейва був найсильнішим протягом шістнадцяти років!

У Сідней Редгрейв виграв п'яте «золото» і тільки після цього завершив свою блискучу кар'єру. Його колишній напарник Пінсент у розпашній четвірці виборов четверту олімпійську перемогу, хоча недавно розміняв четвертий десяток. Можливо, Пінсент братиме участь і в наступних Іграх у Пекіні. То чим я гірший?

— **Якось довелося почути про «дідівщину» у збірній...**

— Насправді йдеться про звичайні жарти. Певний «Курс молодого бійця» проходять усі спортсмени. Якось взимку наша збірна перебувала на зборах у Карпатах. Одного вечора масажист Олексій Мішин зібрав команду і оголосив, що, мовляв, завтра о дев'ятій ранку за нами приїде автобус і повезе на збір... помаранчів. Наказав усім взяти з собою теплі речі — дорога далека, надворі — не травень місяць. Уранці «діди» спостерігали з вікон номерів, як «законослухняна» молодь збірної заздалегідь стала збиратися на автобусній зупинці. Мерзли, але стійко чекали на транспорт. Хвилин через сорок хтось із хлопців засумнівався: а чи вирощують у Карпатах цитрусові? І хто їх узимку збирає? Ми потім кілька місяців сміялися, коли згадували про цей розіграш...

Бєсїду вів Юрій СМЕЛОВ

РЕЗУЛЬТАТИ ВИСТУПІВ СПОРТСМЕНІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ У МІЖНАРОДНИХ ЗМАГАННЯХ (КВІТЕНЬ—ТРАВЕНЬ 2005 РОКУ)

САМБО

ЧЕМПІОНАТ ЄВРОПИ
(м. Москва, Росія)

«Золото»

Рядовий служби за контрактом
Н. Смаль

«Бронза»

Мічман К. Воловик

ВІТРИЛЬНИЙ СПОРТ

КУБОК СВІТУ
(м. Єр, Франція)

«Бронза»

Майор Є. Браславець,
майор І. Матвієнко,
мічман О. Маслівець

У СПАРТАКІАДА ЗБРОЙНИХ СИЛ
КРАЇН СНД, ПРИСВЯЧЕНА
60-РІЧЧЮ ПЕРЕМОГИ У ВЕЛИКІЙ
ВІТЧИЗНЯНІЙ ВІЙНІ
1941—1945 рр.

(м. Санкт-Петербург, Росія)

«Золото»

БОРОТЬБА ВІЛЬНА

старший лейтенант О. Захарук,
старший прапорщик С. Прядун,
прапорщики В. Білокопитий,
А. Музаєв,
мічман Е. Духін

ВАЖКА АТЛЕТИКА

старший прапорщик
О. Колокольцев, рядовий служби за
контрактом В. Ковальчук

ГИРЬОВИЙ СПОРТ

старший лейтенант К. Пронтенко

БАГАТОБОРСТВО

старший лейтенант С. Парфенюк

АРМСПОРТ

капітан О. Семеренко,
молодший сержант служби за
контрактом Т. Івакін

«Бронза»

ВАЖКА АТЛЕТИКА

прапорщики О. Бутенко,
А. Пальомка,
рядові С. Хомченко, С. Пуцов

ГИРЬОВИЙ СПОРТ

підполковник Р. Михальчук,
капітан Р. Куцевол,
старші лейтенанти А. Терентюк,
В. Андрійчук, лейтенант С. Грібан,
старший сержант служби за
контрактом В. Андріяш

АРМСПОРТ

курсант С. Коробка

БАГАТОБОРСТВО ВСК

лейтенант О. Зонов



КЛУБ МАЙОРА БОРОВКА

— Чи вміє прапорщик Петелько рубати дрова?
— Ні. Він уміє їх лише ламати...

— Чи брав прапорщик Петелько участь у переписі населення?
— Брав. То була його найбільша інвентаризація...

— Чи знає прапорщик Петелько накази у своїй військовій частині?
— Знає. В частині, що його стосується...



— Чи несе прапорщик Петелько зарплату додому?
— Несе. Але не доносить...

— Чи знає прапорщик Петелько хоча б якийсь вид однобою?
— Знає. І не один: карате, дзюдо, джиу-джитсу та ще декілька назв...

— Чи задоволений прапорщик Петелько своєю зарплатою?
— Так. Яка не яка, а допомога...

— Чи любить прапорщик Петелько готувати?
— Так. Форму до стройового огляду...

— Як перевіряють прапорщика Петелька?
— Несподівано...

— Чи вміє прапорщик Петелько варити яйця?
— Ще й як уміє! Круто!

— Обличчя на фотографії має бути прямикуватим...

— Я все розумію. Можна випити чотири, п'ять, шість разів на тиждень. Але ж не щодня...



— Кожний солдат повинен бути або заохоченим, або покараним...

— Мене перевели до вас з третього батальйону. А там, як відомо, дурних не тримають...

— Як ви стоїте, коли командир відвернутий?...

— Хто художник? Ви? Візьміть лопату і малюйте ями метр на метр...

— Дурень сушить чоботи, вивернувши їх навиворіт. Але солдат — не дурень, він і в мокрих походить...

— Яка різниця між салом і м'ясом? Ніякої. Адже ні того, ні іншого у мисці немає...

— Почувши своє прізвище, військовослужбовець повинен встати і почервоніти...

— Коли я був курсантом і хотів щось почитати, я вставляв через півгодини після відбою, брав книжку і йшов з нею в туалет...

— Коли я захочу почути вашу думку, я вам її скажу...

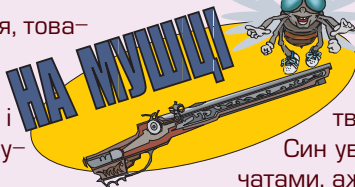
— До завтра всі повинні ліквідувати такий недолік, як зачіски...

— Копайте тут! А я тим часом піду дізнаюсь, де треба...

— Копатимете від мене до обіду. З лопатами я вже домовився...

— Міні бувають танкові і протитанкові...

Прапорщик відчитує підлеглого:
— Товаришу рядовий, я ж вас тричі кликав, а ви не з'явилися! Як це розуміти?!
— Прошу вибачення, товаришу прапорщик, але я не чув...
— Ну так підійди і скажи, що ти не чуєш!..



Засперечалися два ворога, хто кого перемаже. Один каже:
— Та ми на вас ядерну бомбу скинемо!
— Ну і що з того?
— А те, що все матеріальне залишиться, а все живе зникне!
— Ну, тоді ми, — знайшовся другий, — на вас взвод прапорщиків скинемо.
— Ну і що з того?
— А те, що все живе залишиться, а все матеріальне зникне...

Молодий солдат приїхав додому у відпустку. Батьки накрыли святкового стола, сидять і слухають розповіді сина про службу. Аж раптом

він замовк, уп'явшись поглядом у вікно. Вулицею йшли чотири симпатичних дівчини. Мати шепнула батькові:

— Дивися, наш хлопчик вже зовсім виріс.
— Так. До армії він на дивчат не задивлявся! — підтвердив батько.

Син уважно спостерігав за дівчатами, аж доки ті не зникли з поля зору. Тоді повернувся і обурено сказав:

— Ну бардак! Рівняння немає, йдуть не в ногу...

У військовій частині — зарплата. Гроші видає прапорщик на підпитку:

— Вареник!
— Я!
— Отримай, розпишись.
— Олексієнко!
— Я!
— Отримай, розпишись.
— Всього!

Тиша.

— Всього!!!

Тиша.

— От йолоп, у нього ж більше всіх...



ВІЙСЬКО
УКРАЇНИ

Передплатний індекс: 74101



04071, М. КИЇВ
ВУЛ. ВЕРХНІЙ ВАЛ, 34
ТЕЛ./ФАКС: (044) 467-7540
WWW.EPOS.KIEV.UA
E-MAIL: RECOVERY@EPOSMAIL.KIEV.UA

ЦЕНТР ВІДНОВЛЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЇ №1 В УКРАЇНІ

Відновлення інформації на всіх типах носіїв
з використанням технологій світового лідера
ONTRACK DATA recovery та власних розробок

Гарантоване знищення інформації

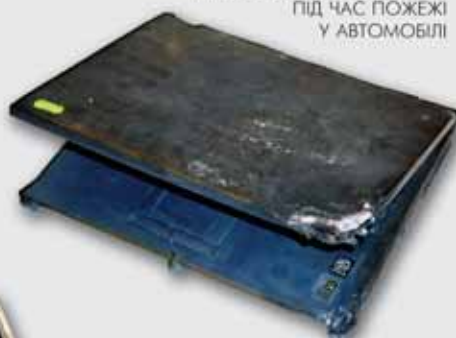
Діагностика та ремонт
накопичувачів
любого ступеню
складності

EPOS
Ontrack™
відновлення даних

ПОШКОДЖЕНІ
ЖОРСТКІ ДИСКИ
(HDD)



НОУТБУК, ПОШКОДЖЕНИЙ
ПІД ЧАС ПОЖЕЖІ
У АВТОМОБІЛІ



КОМП'ЮТЕР ПІСЛЯ ПОЖЕЖІ



ІНФОРМАЦІЮ ВІДНОВЛЕНО!